

SÄGNER I KROGSERED

Nog visste vi att här fanns drakar och spöken i vår socken när vi sommaren 2018 påbörjade arbetet med att söka efter sägner och berättelser om oförklarligheter. Ändå kunde vi aldrig ana att vi levde i en bygd med över tjugo olika slags väsen och all sköns oknytt. Nu vet vi bättre, efter många möten med människor i och utanför vår bygd och med hjälp av bland annat Hallands kulturhistoriska museum i Varberg och Institutet för språk och folkminnen. Tack alla som bidragit med berättelser, arbete med skyltarna, markägare med flera! Vi har tillsammans åstadkommit en fin sägenrunda i socknen vilket var görligt tack vare bidrag 2019 från Tekniska nämnden i Falkenbergs kommun, Krogserefs bygdegårdsförening, Krogserefs hembygdsförening och bidrag 2024 från Kultur-, fritids- och tekniknämnden i Falkenbergs kommun.

Fler besöksmål i Krogserefs

Krogserefs hembygdsförening arbetar aktivt för en levande bygd.

Sockensskolor

Förutom platserna med sägenskyltar finns skyltar uppsatta där det förr fanns skolor i socknen.

1. Rya skola
2. Krogserefs skola
3. Stixerefs skola

Slätthult

4. Jon i Slätthult

Krogserefs hembygdsförening värdar platsen där Jon i Slätthult levde 1780–1872. Denne småbrukares liv och leverne i en skogsbygd på 1800-talet är skildrad av folklivsforskaren och läkaren August Bondeson (1854–1906) i boken Jon i Slätthult: halländska gränshöfvet (1880).

Miljön är intressant. Stora odlingsrösen vittnar om uppodling av marken och här finns även fornäkrar från tidig medeltid. En vandringsslinga går runt Jons inägor. Mer information finns på platsen. Picknickbord finns.

Torp och backstugor

Hembygdsföreningen har en hemsida med över 130 torp och backstugor i socknen. Många platser har också markerats med en skylt. Se mer på följande sida: krogserefshembygd.se

Krogserefs dialektbok

I december 2023 utkom dialektboken Krogserefsdialekten – från aent te Öxabäckastutar. Förutom en orddel på nära 1 700 dialektord finns uppteckningar om seder och bruk och roligt sagt i Krogserefs. Boken kan beställas av ordförande Inger Karlsson, allbackshult@gmail.com

Junkagårdsrundan

Från april till augusti finns Junkagårdsrundan, en veckolång tipspromenad med bil, cykel eller till fots. Mer information i väntekuren vid Krogserefs kyrka.

På sexton platser; Barshult, Bratthuset, Brännvinsgölen, Givhult, Götakull, Krogserefs, Långhult, Rya, Skårås, Stixered, Tångabo, Vismhult, Yered, Årnakulla och Älmelta bro, finns fysiska sägenskyltar placerade. I denna uppteckning står samtliga platser eller byar i bokstavsordning. Det anges om det finns en fysisk skylt på plats. Broschyr med vägbeskrivning till sägenskyltarna finns vid sägenskylten vid kyrkogårdsparkeringen i Krogserefs.

Har du en sägen eller hört eller själv varit med om något oförklarligt i socknen, vill vi gärna att du berättar för oss. Kontakta Sara Ljungström: ljungstrom.sjoholmen@gmail.com, 070-283 73 87, eller någon annan i sägengruppen.

Sägengruppen 2024

Gunnel och Jan Andersson, Helena Bonnmora, Siv och Håkan Carlsson, Ann-Marie Danneberg, Ulla och Jan Erik Johansson, Elsa och Sune Johnsson, Inger och Gunnar Karlsson, Kerstin och Sven-Olof Kristensson, Margareta Ljungström, Sara Ljungström, Inger och Kenneth Mårtensson och Benny Schough.

Varmt välkommen till Krogserefs! (om du vågar...)

Allt text- och bildmaterial har godkänts för publicering på denna sida. För annan publicering eller annat användande ska respektive upphovsman, dennes barn eller barnbarn kontaktas.

Illustrationer: Sara Ljungström. Bilderna får inte användas utan upphovsmannens tillstånd.

Uppteckningarna gjorda 2018–2019 om inget annat anges. Komplettering 2023 med material från arkivtjänsten Folke under Institutet för språk och folkminnen.

Sägner med platsangivelse

Plats med sägenskyt är markerat.

Boa

Födelse och barndop

Oskar i Boa (ett ställe i Krogsered) lade en sprucken träsko under sängen, och han har en tös som är sexton nu.

Okänd berättare. Upptecknat av Helmer Olsson 1939

Barshult

Sägenskyt uppsatt på platsen.

Stenbackens sten

Backen där blocket ligger är översållad av större och mindre stenar och har därför fått benämningen Stenbacken. Dess högsta punkt krönes av flyttblocket, som ligger helt ovanpå marken och fått namnet Stenbackens sten. Den är drygt fyra meter hög och femton meter i omkrets.

Blockets översta del utgöres av en ganska plan yta, omkring två kvm och var förr alldeles vågrätt, men på de senaste femtio åren vill det synas som om grunden på sydsidan sviktat, varför blocket kommit att luta något åt söder.

Krogsred: en liten hallandssocken och dess historia / Sven H. Schough, 1959

Jättekast/flyttblock

Flyttblock förekommer ofta i folktron och är nästan alltid knuten till en sägen, alla med liknande innehåll: När landet blev kristet och kyrkorna byggdes och klockorna av malm ljöd över bygden varje söndag blev trollen/jättarna irriterade och fick ont i öronen. Jättarna trodde det var en vit ko med bjällra. De tog stenen och kastade mot kon/kyrkan för att få tyst på oljudet men nådde inte riktigt ända fram. Därför kallas flyttblock i folkmun för jättekast.

Margareta Ljungström

Skatten på Grissle Tånge

På en halvö i Krogsjön, benämnd Grissle Tånge, skall enligt vad sägnen vet berätta, en stor skatt ligga nedgrävd. Det var emellertid inte rådligt att försöka lägga beslag på densamma, då den var bevakad av

trollen. Ett par modiga män från Krogsnereds kyrkby beslutade sig i alla fall att våga försöket och taga ett nappatag med underjordens invånare.

Komna till ort och ställe satte de genast i gång med grävningen under ett ideligt läsande av fader vår, både fram- och baklänges. Det såg ut att gå bra, gropen blev djupare och djupare, och intet störande inträffade. Rätt som det var stötte skattgrävarna på ett hårt föremål, vilket visade sig vara ett järnbeslaget kistlock. Nu hade de alltså funnit skatten och deras glädje var stor, fast de kände sig i alla fall kusliga till mods och visste inte, om de skulle våga vidröra kistan eller ej.

Plötsligt fingo de se hela kyrkbyn i ljusan låga. Då lämnades skatten åt sitt öde, och männen skyndade över isen mot byn för att rädda vad som räddas kunde. Framkomna till kyrkbyn sågo de dock inte ett spår av någon eldsvåda. Då förstodo skattsökarna att trollen vore med i spelet och vågade inte återvända till skattstället. Eldsvådan hade naturligtvis trollats fram för att locka dem från stället.

Skatten lockade i alla fall, och omsider beslutade sig tvenne orädda män från Årnakulla att försöka bärga skatten. En midvintertorsdagsnatt vid nymåne infunno de sig vid skattstället och satte genast i gång med grävningen. De kommo överens om att intet yttra, vad som än hände, ty de hade hört att trollen ingen makt hade, så länge man bara teg.

Det dröjde inte så länge innan det järnbeslagna skrinet blev synligt, men just som männen beredde sig att vältra upp det ur gropen, kommo de att kasta sina blickar mot Årnakulla och fingo då se sina gårdar stå i ljusan låga. Då var det naturligtvis intet annat att göra än att lämna skatten åt sitt öde och skynda hem. Komna ett stycke förbi Bockön kunde de inte upptäcka någon eldsvåda. De vände då tillbaka för att bärga skatten, men kistan var försvunnen och kunde ingenstädes upptäckas. I gropen förnams emellertid en stark lukt av svavel. Nu förlorade männen all lust för skattsökeri och ganska kusliga till mods gingo de mot sina hem, i alla fall glada över att dessa voro i behåll.

Lägga beslag på skatten går som synes ej, men att den finns är säkert. Det kunde en bonde från Årnakulla intyga. Han gick en gång över Grissle Tånge på väg till nyårsottan i Krogsnereds kyrka och hörde då tydligt hur det i underjorden ”skramla och östes i pengar”.

Krogsnered: en liten hallandssocken och dess historia / Sven H. Schough, 1959

Drottning Elisabet

I en skogsbacke i Barshults utmark¹ skall enligt sägnen en drottning Lisbet eller Elisabet ligga begravnen. Huru den sägnen uppkommit och vad som varit orsaken är inte så gott att veta. Med litet fantasi kan man antaga att drottning Lisbet var änkedrottning efter en av de svenska småkonungarna och kommen från Danmark. När hon blivit gammal och kände slutet nalkas, kallade hon till sig två av sina trognaste slavar, av vilka hon tog en högtidlig ed, däri de lovade att efter hennes död föra urnan, med dels hennes brända stoft och dels hennes omätliga rikedomar av guld och silver till hennes släktingar i Danmark.

När drottningen var död, togo slavarerna urnan och gävo sig i väg. Med solen och stjärnorna till ledning vandrade de mot Danmark och utan att ha blivit antastade anlände de till nämnda skogsbacke, där de gingo till vila. På natten hade de var sin egendomlig dröm. De tyckte sig se den döda drottningen, vilken uppmanade dem att genast gräva ner urnan och sedan skynda därifrån. När de vaknade på morgonen och omtalade för varandra sina drömmar, funno de att dessa voro alldeles lika. Då förstodo slavarerna vad meningen var och jordade genast urnan, varefter de skyndade därifrån. De hade dock inte hunnit långt, innan de överfölls av stigmän, vilka på något sätt fått reda på förhållandet och ville taga hand om rikedomarna. Slavarerna yppade emellertid ingenting, och skatten fick bli där den var.

Så lyder sägnen om drottning Elisabet, och platsen där hon vilar, kallades av gamla barshultsbor för "Lisbets backe". Att skattsökare varit i farten, syntes ganska tydligt för omkring 60 eller 70 år sedan², då man kunde konstatera en rätt djup grop med uppkastade vallar.

Numera kan man knappast iakttaga något.

Krogsered: en liten hallandssocken och dess historia / Sven H. Schough, 1959

¹ Område på Junkagårds marker.

² Runt åren 1890–1900.

Stenreveln

Carl Adolf Johanssons, Karlsro, stora intresse var fiske. Tillsammans med en likasinnad man från Barshult bestämde de sig för att stänga av Krogsjön vid Grissle Tånge med en stenrevel. Carl Adolf och hans medhjälpare lade ner många dagsverken på att bygga en lång revel samt ett staket av trä med hål för en stor ryssja, som beställts.

Det berättas att fiskelyckan var god men en gång när de vittjat ryssjan stod folk på land och hotade med åleke, stämning och länsman. Eftersom Carl Adolf satt sig över lagar och hävder om fiskerätt fann han för gott att ta bort anordningarna som gjorts. "För", som han sade, "jag ville inte till tinget!"

Men stenreveln finns kvar ännu i dag som ett minnesmärke över Carl Adolfs fiskeintresse.

Reveln blev en omtyckt lekplats för bybarnen på 1930-talet.

Uppgiftslämnare: Göran Gustafsson, Krogsered, 1926–2017. Upptecknare: Margareta Ljungström

Vägbeskrivning

Platsen Lisbets backe är utmärkt med en skylt. Följ vägen till vänster om denna skylt cirka 400 meter. Om du vill se spåren där de grävt efter skatten på Grissle Tånge fortsätter du samma väg ytterligare 900 meter. Fortsätter du förbi den gropen runt 100 meter kommer du till stenreveln. Totalt går det att köra 900 meter med bil, vändplats finns.

Bratthuset

Sägenskyld uppsatt på platsen.

Påskdagsnatten

I Berg i Gällared fanns en grann tös, som tjänade piga. Hon var född i Småland, vilket inte gjorde henne sämre. När Bartel Bengtsson år 1826 övertog torpet Bratthuset, föreslog hans bönenman Christian på Svinåsen (Skogen), att de borde göra ett besök i grannsocknen.

Frieriet bejakades och Johanna flyttade till Bratthuset. Som husmor här blev hon snart känd som en mycket duktig kvinna. Hon tjänstgjorde som jordemor för både folk och fä och hon besatt också något av dåtidens magiska läkekonst. Det har sagts att hon bland annat kunde bota engelska sjukan, som var vanlig på den tiden.

Två mammor i grannbyn till Bratthuset hade var sin pojke, som de trodde hade fått sjukdomen och de beslöt gemensamt be Johanna om hjälp. Johanna lovade att hjälpa dem och de fick sina förhållningsregler. De skulle träffas före solens uppgång på påskdagsmorgon vid bron över bäcken, som rinner från Brattagölen till Furusjön. Gölen med bäcken och bron ligger bara ett stenkast från Bratthuset.

Med lite fantasi kan man än i dag känna något av den mystik som denna påskdagsnatt vilade över bygden. Nog kan man tänka sig hur dimman låg vit och hur älvorna dansade över ängsgräset. Så kommer Johanna med sin svarta trefotagryta, vandrande ner från tunet mot bron och bäcken, vars vatten rinner mot norr – ett av villkoren för att trolldomen skulle lyckas.

Det har berättats att hon gjorde upp eld mitt på bron av ett gammalt nerrivet skatbo. Grytan sattes över elden, och i den lagade hon en gröt av hemliga ingredienser, som barnen skulle äta.

Mammorna kom vandrande med sina barn i den ännu skumma vårnatten, ständigt förmanande dem att vara tysta. För tyst skulle det vara under den magiska akten. Men ack! En av pojkarna glömde sitt löfte och när han fick se elden utropade han ”Mamma, saij håre dä bränner!” Och så var förtrollningen bruten och all helbrägdagörelse förbi för den gången. Men av de schiverbehäftade pojkarna blev det ändå starka karlar, och det var kanske inte så farligt med deras sjukdom.

Alice Ljungström, Hallandsbygd 1976–1977

Bot för vätta

Vätta (uttal: både váta och væta) var en slags sjukdom. Det var kvinnor, som fick vätta, såna kvinnor som voro hedna (håina). Det var såna, som hade fått barn men inte ”gått i kyrke” än. Om en heden kvinna, sedan hon blev så pass, att hon orkade med det, själv gick och hämtade vatten i en källa eller annars ”gick när” vatten ute, så kunde det lätt hända, att hon fick vätta.

Men det fanns en käring, som kunde bota för vätta. Hon kalltes Brattesa, för hon bodde på Brattatorpet. Brattesa tog då den kvinnan som hade vätta med sig till den källa, där kvinnor hade hämtat vattnet, och där bad då Brattesa så vackert att ”få igen det, som kvinnan hade tapat dar”. ”Se, ho hade la släppt blo, kan veta.” Och sen blev kvinnan bra.

Ibland använde Brattesa nåt slags botemedel också. Det kallades ”levande vätta”.

Berättat av Olander Olsson, Dungen, född 1843 i Rya, Krogsered

Upptecknat av Joh Kalén år 1928

Han i vattnet (han i vánet)

Det var näcken. Kreaturen kunde få honom i sig, när de drucko, och så blevo de sjuka på det viset att de svällde upp och blevo stinna. Det kunde bli döden.

Nej, människor fingo aldrig ”han i vannet”.¹

Brattesa brukade bota sådana kreatur, som hade fått ”han i vannet”. Hon blåste djuret i det ena örat tre gånger, och för var gång sa hon: ”Ja ska bota dek för näcken.”

Men det var inte alltid det hjälpte. Då grep hon till ett annat medel, som aldrig slog fel, åtminstone efter vad hon själv sade. Då skulle hon vara ensam i lagårn med det sjuka djuret, och hon talte egentligen aldrig om, vad hon då tog sig för. Men det fanns ju springor i väggarna på gamla lagårdshus. När Brattesa hade väl stängt dörren efter sig, klädde hon av sig spritt naken och gick sedan och ställde sig och visade sig naken för djuret. Då skydde näcken och lämnade djuret, och sen blev detta friskt.

(Enligt meddelarens uppfattning skulle således näcken drivits på flykten vid åsynen av den nakna kvinnan. Det synes dock antagligen, att förhållandet har av folket – åtminstone ursprungligen – uppfattats tvärtom. Näcken har ju såsom ett utmärkande drag just lystnaden efter kvinnoumgänge. Han kunde inte motstå anblicken av den nakna kvinnokroppen. Han lämnade ”besatta” kreaturet för att få tillfredsställa sin lystnad efter älskog. J.K.)

¹ Jfr. dock Kalén, Halländska folkminnen, s. 222 från närgränsande sn.

Berättat av Alfred Larsson, Vessigebro, född år 1861 i Krogsred

Upptecknat av Joh Kalén 1928

Mjölkhare

Det var allmän tro, att det fanns käringar, som hade mjölkhare. Vår gårdkvinna hemma i Forshult var nog lite vidskeplig, och hon trodde alltibland, när det blev lite mjölk, att korna voro tjuvmjolkade av någon mjölkhare.

Då skulle korna rökas med dyvelsträck och vitlök, och så skulle någon klok käring dit och läsa över korna. Det var då oftast Brattesa¹, som fick sköta det.

Mjölkharen gjordes av stickor och solv.

¹ Se kloka.

Berättat av Alfred Larsson, Vessigebro, född år 1861 i Krogsred

Upptecknat av Joh Kalén 1928

Vattenväsen

På Yttra Givhults mark ligger en liten sjö, som heter Brattagöl. I den finns det trollfisk eller vad det är för rackaretyg. Det var en, som var där och metade. Han fick napp, stornapp. Han halade och drog, och när han till sist fick upp det, som hade nappat, så såg det ut som ett förskräckligt stort, flått kalvhuvud. Karlstackarn släppte metet och sprang.

Berättat av Alfred Larsson, Vessigebro, född 1861 i Krogsred

Upptecknat av Joh Kalén år 1928

Brännvinsgölen

Sägenskyt uppsatt på platsen.

Brännvinsgölen namn

Det finns två förklaringar till Brännvinsgölens namn. Om söndagarna skjutsades prästen från Drängsered till Krogsered för att predika. Vid Brännvinsgölen stannade ekipaget för att prästen skulle ha en sup. En annan förklaring är att en bonde körde ett lass med en storbrännvinskagge. Vid gölen välte lasset och brännvinet rann ut och blev en göl.

Uppgiftslämnare: Henry Jacobsson, Tränshult, 1921–1993. Källa: Bygdebånd, lokalhistoria på webben, Drängsered.

En trollkunnig Drängseredspräst

För några hundra år sedan levde i Drängsered en präst vid namn Holten, vilkens minne ännu fortlever i traditionen. Hans namn återfinnes visserligen icke i några kända anteckningar om pastoratets pastorer, men detta utesluter ju dock icke, att det en gång i tiden funnits en präst i Drängsered med detta namn, helst då man ganska ofullständigt känner till socknens gamla prästmän. Se t. ex. Bexells Hallands historia.

Holten skulle enligt sägnen ha studerat vid den i gammal folktro så berömda "svartkonstskolan" i Vittenberg och där lärt sig svartkonst. Sjuka skulle han ha kunnat bota endast genom handpåläggning. Med hin håle hade han flera nappatag. En gång, då han skulle fara till julottan i annexförsamlingen Krogsered, hade Hin beslutat, att han ej skulle komma dit, utan lagade så att axelmuttern lossnade så att hjulet trillade av. Men Holten lät ej hindra sig därav, ty han var så urstyv i svartkonst, att han i stället tvingade Hin att agera som det fjärde hjulet under vagnen. Och under det Holten körde i vildaste trav den $\frac{3}{4}$ mil långa vägen till Krogsered, måste Hin snällt springa jämte vagnen och bära upp axeländan.

En annan gång mötte Holten Hin vid den s.k. Brännevingölen på hemväg från Krogsered där han varit och predikat, det var nämligen en söndag. Vid fråga av Holten var Hin hade varit, upplyste denne att han varit i prästgården och hjälpt kvinnfolken med bakning. Då prästen kom hem var naturligtvis varje spår av att där hade bakats bortröjt, men han kunde dock ändå säga de hemmavarande, att de hade gjort söndagsarbete och vem de hade haft till hjälp därmed. Dem ovetande antagligen.

En gång då det var prästmöte i Drängsered, lät Holten för att skämta med sina ämbetsbröder, den kokta fisken hoppa på faten. Men en ämbetsbroder, som väl inte heller var så okunnig i hemliga konster, sade då: ”Så, så, stilla käre broder” och därefter blev det lugnt på faten.

*Uppgiftslämnare: A Emil Carlsson, född 1852, upptecknare: Eugen Andersson, Drängsered
Upptecknat 1 oktober 1924. Hallands kulturhistoriska museums arkiv och samlingar, Varberg.*

Hållten

En morgon då Hållten skulle fara till julottan i Krogserefs kyrka, hade ”Hin Håken” beslutat att hindra prästen att komma dit, så när Hållten kom till Brännvinsgölen trillade det ena hjulet av vagnen. Prästen förstod vem det var som trilsrades med honom, så han nyttjade sin svartkonst. Följden blev att Hin tvingades bära upp axeländan på vagnen och i vildaste fart gav sig ekipaget iväg till Krogserefs kyrka. Det sades att eld och svavel sprutade kring vagnen då den anlände till julottan.

Sägner och annat oknytt i Hyltebygden, 2004

Bökhult

Vätte mellan Kila och Bökhult. Sågs vid några tillfällen på 1980-talet.

Uppgiftslämnare: Therese Skantzé

Forshult

Ormar

Stämman möte med orm

Man kunde stämman möte med en orm, och han infann sig alltid på rätt tid och rätt plats. Men då gällde det att slå ihjäl honom, annars blev han farlig.

Min bror Oskar försökte en gång, när vi voro pojkar, att dräpa en orm. Men det lyckades inte, utan ormen rann undan. Då stämde Oskar möte med honom. Han ropade: ”Möt mig nu här på samma ställe då och då.”

Och mycket riktigt kom ormen som sagt var, men Oskar var inte kvick nog. Ormen räddade sig då också. En tid efteråt sa far till Oskar och mig att vi skulle springa upp åt bergen efter hästen. Vi voro barfotade och kilade i väg. Då låg ormen vid vägen och sökte hugga Oskar. Mig ville han inte något ont. Men den gången var Oskar både rädd och arg och ormen fick vad han behövde.

Men det visar, att ormen vakar för att hämnas.

Berättat av Alfred Larsson, Vessigebro, född år 1861 i Krogserefs

Upptecknat av Johan Kalén 1928

Givhult

Sägenskyld uppsatt på platsen.

Trollpackan

En gumma i Krogsered, Stina Berg, har berättat om att när hon var 16 år gammal (omkring år 1839) skulle hon i sällskap med annan ungdom gå till en påskeld sent en påskafton. Hon hörde då i trakten det ofta hörda ropet: "Så långt detta rop höres är smöret och osten min". Gamla Stina i Givhult - namne till berätterskan - var nämligen mycket begiven på trolldom och det sades också, att hon alltid hade gott om smör och ost, så länge hon levde.

Vad än dessa trollpackor kunde uträtta, så är dock säkert att folket trodde på dem och att de själva trodde på sina signerier.

Uppgiftslämnare: Stina Berg, upptecknare: J. A. Bresell, Gällared

22,571
BRES. 11

Stina Berg

Den därför av grannarne gummorna och sedan med öron ögon,
Levande historia berättas från Krogsered av en gumman
Stina Berg.
När hon var 16 år gammal (omkr. år 1839) skulle hon i sällskap
med annan ungdom gå till en påskeld, sent en påskafton.
Hon hörde då en gammal härd gumma i trakten det ofta
hörde ropet: "Så långt detta rop höres är smöret och osten min!"
Gamla Stina i Givhult - namne till berätterskan - var nämligen mycket begiven
på trolldom och det sades också, att hon alltid hade gott om smör och ost så länge hon
levde. (Vad än dessa trollpackor kunde uträtta, så är dock säkert att folket trodde på dem och att de själva
trodde på sina signerier.)

Anteckningar gjorda av J. A. Bresell, ur Gällareds hembygdsförenings arkiv. Foto: Sara Ljungström.

Den driftiga

En gång i tiden skulle det beslutas var i socknen kyrkan skulle ligga. Det lutade åt att kyrkan skulle placeras mitt i byn vid sjön. En driftig kvinna i Tångabo ville att kyrkan skulle byggas närmare henne. Hon föreslog att man skulle spänna för en ox, som skulle dra en stor sten från den tänkta platsen i byn i riktning mot Fegen. Där oxen stupade, där skulle kyrkan uppföras. Oxen spändes för och strax före Stixereds första vägskäl stupade oxen på vänster sida. Där ska kyrkan byggas, sa den driftiga och där blev hon också stoppad i backen efter sin död.

Det byggdes ingen kyrka där oxen stupade och det sägs att den driftiga går igen. En gång i ungdomen när jag cyklade den vägen, kom det någon vid Givhults vägskäl. Det var inte roligt! Jag var övertygad om att det var den driftiga jag såg, men det visade sig vara farsgubben.

Uppgiftslämnare: Per Gunnar Andersson, uppvuxen i Nygård, som hörde berättelsen av sin farfar Adolf Andersson, född 1875. Upptecknare: Sara Ljungström.

Vattenväsen

Nära vid Givhult ligger en liten sjö, som kallas Givhulta damm (jivelta dam). Där är förtrollat vatten i den sjön. Skulle man fiska där, så måste man smyga sig dit, så ingen människa fick reda på, vad man gick efter, eller vart man gick. Sent på kvällen fick man sätta ut näten eller stångtygen. Och tidigt på ottan, innan de andra voro vakna, skulle man dit och vittja. Då kunde det lyckas väldigt bra, och en fick massor med fisk. Men annars fanns där aldrig en fena.

*Berättat av Alfred Larsson, Vessigebro, född 1861 i Krogsered
Upptecknat av Joh Kalén år 1928*

Greppered

(En del av dessa sägner finns på sägenskylden i Yered)

Julottan

En gumma från Greppered kom för länge sedan till julottan i Drängsereds kyrka. När hon tog upp sin psalmbok och skulle leta upp julpsalmen såg hon att några blad var borta i psalmboken. Hon blev minst sagt rasande men sjöng med i alla fall och diktade egna ord till psalmen, - Jag kan inte hitta psalmen i psalmeboken, fast jag minns att den var där i fjor, men de ä dom förbannade ungarna som riva sönder Guds or.

Sägner och annat oknytt i Hyltebygden, 2004.

Draken i Greppered

Johan Bengtsson i Greppered hörde berättas av sina mostrar Johanna och Josefina att en drake fanns i byn. Folk kunde se honom vissa dagar flyga över byn bärandes på en dyrbar skatt. Då var det fattigt bland människorna men drakar var mäktiga och rika.

Uppgiftslämnare: Karl-Erik Johansson, Greppered

Krogsradsboken: att leva i halländsk skogsbygd, 2011. Upptecknare: Despo Mårtensson

Skatten vid Bergabacken

Vid Bergabacken bortom Petterssons i Greppered och ner mot Hulegård fanns det en skatt nedgrävd. Det var ganska egendomligt för varje gång någon kom åt skattkistan hände det något och skatten var borta. En gång bestämde flera bybor att de minsann skulle ta reda på hur det gick till. En samling av människor kom till Bergabacken och några började gräva medan andra stod och tittade med spänning i ögonen. När spadtagen nådde kistan hände något märkvärdigt. Ett stort hölass kom rullande och två pyttesmå möss drog lasset. Det såg verkligen roligt ut och samtidigt något ofattbart så att alla som var där började skratta. Det borde de kanske inte ha gjort för både hölasset och skattkistan var borta för alltid.

Uppgiftslämnare: Karl-Erik Johansson, Greppered

Krogsereidsboken: att leva i halländsk skogsbygd, 2011

Upptecknare: Despo Mårtensson

Uppfattningar och sedvänjor

Vid midsommar fick man inte plocka några blommor eller på annat sätt skada växtligheten på marken vare sig på midsommaraftonens eftermiddag eller hela midsommardagen. Om man alltså ville plocka några blommor eller grönt till midsommar, måste det ske före mitt på dagen på midsommarafton. Det var inte klart utsagt, vad som skulle hända, om det budet överträdades, men tydligen skulle det medföra olycka.

På samma sätt var det förbjudet att spinna eller över huvud taget ha spinnrocken stående framme om påsk. På onsdagen före påsk (Dymmelonsdag) sa man att Dymmelen in vid middagstiden, och sedan skulle spinnrocken bäras ut och fick inte användas förrän efter påsk.

Om göken, sa man, att den slutar gala, då den får se de första höstackarna ("hökuarna"). Ingen människa skulle få härma göken, för om den fick höra det, "så blöder gökens tunga", sade man.

Nyfödda barn, som ännu inte var döpta, lade man inte i en säng utan på ett bord. De var "haina" (hedningar) och betraktades på något sätt som orena, varför de inte fick ohelga sängen.

Uppgiftslämnare: upptecknarens mor, född 1889, upptecknare: Alrik Larsson. Upptecknat 28 juni 1952. Hallands kulturhistoriska museums arkiv och samlingar, Varberg.

Gudvarshult

Jag var ensam hemma en gång och då kom det in en karl i köket. Jag blev rädd och tänkte springa ut den andra vägen, men då såg jag att där stod gamlafarmor Anna-Sara i sin långa kjol. Jag kände igen henne direkt fast hon varit död sedan länge. Då visste jag att hon skulle ta hand om mig, jag behövde inte vara rädd. Jag var kanske sex, sju år, jag var tre år när Anna-Sara gick bort 1936.

Uppgiftslämnare: Evy Sjunnesson. Upptecknare: Sara Ljungström.

Götakull

Sägenskylt uppsatt på platsen.

Spökstället

På ett ställe på den gamla landsvägen nära Göta kull stannade alltid hästarna och vägrade gå vidare. Kusken fick gå av skjutsen och leda hästen förbi stället.

Uppgiftslämnare: Göran Gustafsson, Krogsered, 1926–2017. Upptecknare: Margareta Ljungström.

Kungabesöket

Karl-Johan Bengtsson var en känd profil i Krogsered på sin tid. Vi lite äldre Krogserebor minns honom väl. Han föddes i Slätthult 1871 och efter ett intressant och omväxlande liv återvände han på äldre dagar till hembygden, där han lät bygga en villa i kyrkbyn.

Bengtsson, eller gubben Bengtsson, som man ibland sade, var en god berättare. Många är anekdoterna som han strödde omkring sig:

”Karl XIV Johan gjorde en eriksgata genom Halland på 1800-talet. På väg till Sjönevad från Gunnarp, där man bytt hästar, reste kungaföljet genom Krogsered. Kungen stannade vid kyrkan så att folk skulle få se på ståten. Så körde de vidare men vid Götakull blev kungen nödig och de måste stanna så han fick knäppa ner byxorna.” Gubben Bengtsson avslutade det hela med: *”Det var högtidligt!”*.

Sommaren 2013 gjorde Carl XVI Gustav en eriksgata i Halland och reste då genom Krogsered. Mats Folkesson, som var en av dem som guidade kungaparet fick ovanstående skröna berättad för sig men tyvärr inte förrän efter den stora händelsen. Detta beklagade han men bad att få berättelsen för vidare befordran till hovet.

Överraskande nog kom ett brev från hovet med kungligt sigill på kuvertet med följande innehåll: Stort tack för tidningarna* som Mats Folkesson vidarefordrat till mig. Kungaparet hade en mycket trevlig och omväxlande dag i Halland med allt från Ullared till ångtågsfärd. Mats var en mycket initierad och underhållande guide under besöket. Tack vare Din omtanke känner vi ju nu också till vad Karl XIV Johan gjorde i Krogsered!

* *KIK-Nytt och Inlandsbladet*

Uppgiftslämnare av Karl-Johan Bengtssons anekdot: Göran Gustafsson, Krogsered, 1926–2017. Upptecknare: Margareta och Sara Ljungström, 2013

Hulegård?

Troll

I det berget, som heter Hulebergskleven (hulebæsklaiva) fanns det troll förr i världen – sa de.

Det var snälla troll. Folket i gårdarna brukade låna trollens stora kittel, när de skulle ha slakt. Men trollden skulle alltid ha en pölsa till tack för lånet. Men en gång, när de hade haft kitteln i Hinnagårn, så åt drängen upp pölsan, när han bar hem kitteln, och sen blevo trollden stötta och lånte aldrig ut kitteln.

Berättat av Olander Olsson, Dungen, född 1843 i Rya, Krogsered

Upptecknat av Johan Kalén år 1928

Trollden i Hulrugereds klev (kittellån 2.)

Och så ha vi ju Hulrugereds klev. Det är ett berg vid gården Hulrugered. Där bodde troll i det berget, förr i världen, sa de. Det var rika troll, och det var hyggliga troll, som levde riktigt sams med människorna där omkring. I Hulrugered hade de god nytta av desse trollden. Om det var någonting de behövde och inte hade själva, var det bara att gå till berget och låna av trollden.

Det var särskilt kälar (kiälar) och sånt där, som de lånte. För det fanns inte så stora och rediga kälar nånstans, som hos trollden. En gång hade de lånt en trollkäl, för de skulle slakta. När allt var upprett efter slaktet, skickade de drängen att bära hem kälen och tacka för lånet, och bonnamora la en redig pölsa i kälen till trollden, för det visste hon de tyckte om. Men drängen åt upp pölsan, och sen sket han i kälen, och så satte han den utanför berget och sa inte ifrån en gång.

Ett par dagar senare var han ute i skymningen och skulle hämta hem fäet och hästen. Då passade trollden på honom och gävo sig efter honom. Men han kastade sig upp på hästen, och trollden hinde honom inte. Men så hade trollden något slags olja, som de kastade efter honom, och det råkade länden på hästen och brände upp skinnet. Men drängen blev oskadd.

Berättat av August Johansson, Gudvarshult, född 1851 i Krogsered

Upptecknat av Joh Kalén år 1928

Junkagård

Masarnas förbannelse

För längesedan gästade några dalmasar byn Junkagård. Bönderna där bytte hästar med dalmasarna. Efter några dagar kom de tillbaka och ville göra om hästbyttet, eftersom de kände sig lurade. Men det ville inte bönderna gå med på utan kallade dalmasarna för stollar. Det retade dessa och de förbannade bönderna: ”Ni ska nog få bli stollar allt in till tredje och fjärde led!” Sedan for de sin väg. Men det de hade sagt slog in. I den släkten, som hade lurat dalmasarna, blev det stollar i flera släktled framåt. Lyckligtvis finns det inte några kvar för hela släkten dog ut.

Draken slingrar vidare: spännande sägner och sagolika berättelser från Halland / Gullvi Andreasson, Eva Berntsson Melin, 2005

Stollarne i Junkagård

Några dalmasar lågo och gästade i Junkagård i Krogsreds socken för mycket länge sedan. Bönderna i Junkagård bytte hästar med dalmasarne. Men om några dagar kommo dalmasarna tillbaka och ville göra om hästbyttet, för de voro illa lurade förstås. Men detta ville bönderna inte gå in på utan kallade dalmasarne stollar (tokingar). ”I skolen nog få bli stollar och det allt intill tredje och fjärde led”, svarade då dalmasarne och reste sin väg. Detta slog in, ty inom släkten blev sedan stollar flera släkten framåt. Men nu finns lyckligtvis inga kvar, för hela släkten dog visst ut.

Berättat av Gudmund Welander, född år 182... i Willstad, Jönköpings län

Upptecknat av Joh A Bresell på 1880-talet

Kloka

”Stollarne i Junkagård”

Några dalmasar lågo och gästade i Junkagård, Krogsereds socken, för mycket länge sedan. Bönderna i Junkagård bytte hästar med dalmasarne. Men om några dagar kommo dalmasarna tillbaka och ville göra om hästbytet, för de voro illa lurade förstås. Men detta ville bönderna icke gå in på och kallade dalmasarna för stollar (tokingar). ”I skolen nog få bli stollar och det allt intill tredje och fjärde led”, svarade dalmasarne och reste sin väg. Detta slog in, ty inom släkten blev sedan stollar flera släktled framåt. Men nu finnes lyckligtvis inga kvar, för hela släkten dog visst ut.

Berättat av Gudm. Velande, född år 1828

Upptecknat av Joh A Bresell på 1880-talet

Krogsred

Sägenskylt uppsatt på platsen.

Krogsreds namn

Om hur Krogsred har fått sitt namn står att läsa i ett supplement S. P. Bexells Hallands historia, sammanställt av sonsonen Rolf Bexell. I supplementet framhålls skämtsamt att i Krogsred finns krokiga vägar och många krogar, därav namnet. Korrekta uppgifter finns att läsa i Ortnamn i Halland, del 2, 1950. Första ledet i Krogsred kommer av Krogsjön och sista ledet, red, betyder röjning.

Margareta Ljungström

Braxen i Ljungsjön

Förr i tiden bör det ha funnits mycken brax i Ljungsjön och på den tiden Gästis ägdes av Johannes Bengtsson samt senare hans son C. A. Johansson skulle släkt och vänner uppbådas för att fiska där vid lektiden. En gång hade de fått en synnerligen stor fångst, och då kom en vandringsman vägen härförbi och då han såg den stora fångsten som de fått undrade han om han inte kunde få en fisk, men där var ingen som kunde undvara något till honom. Han fortsatte då sin vandring, men då han kom en bit tog han upp en sten på vägen och kastade i sjön och det jäste som ett rödglödgat järn i vattnet, samtidigt som han yttrade: ”Nu har de fått fisk i överflöd i den här sjön, men de har inte en ferra att undvara så nu får det vara med det fisket tills här kommer folk med annat sinnelag.”

Braxen försvann då och jag minns väl aldrig att där togs nån brax förrän år 1903 den 15 juni. B.S. satt ut en ryssja som mor beställt av Olanders Johan och då fick vi 15 styck rätt stora braxar i den och vi fick hjälpas åt att få dem upp i ekan. Och sen jag kom hit har jag årligen fått några braxar, men aldrig några jättefångster.

Uppgiftslämnare: upptecknarens mor Anna Sofia Johansdotter, 1862–1904, upptecknare: Hjalmar Gustafsson, 1890–1973.

Trollet i kyrktornet

Kyrkan i Krogsered har liksom så många andra kyrkor sina sägner. Så har enligt sägnen kyrkans plats blivit bestämd genom att man spänt ett par otämjda tvillingstutar för ett slags åkdon och där dessa slutligen stannade efter den första förskräckelsen där blev kyrkan byggd.

Men det finns även en sägen om kyrkans ringklocka som torde vara mindre känd. Känt är dock hurusom trollet i dylika sammanhang haft sitt finger med i spelet och så har det troligen även varit i följande sägen:

Det var en gång för många, många år sedan när ringaren i Krogsereds kyrka var på väg upp i torntrappan för att kvällsringa som han fick höra att någon kom tassande efter honom. Han stannade till för att se vem det var, men kunde inte upptäcka någon. Han fortsatte uppför, men fick då höra en förtörnad röst utbrista: ”Här har Du inte å göra”. Samtidigt fick han höra ett sus och fick se klockan försvinna ut genom tornluckan rakt ner i den intilliggande Ljungsjön.

Nu var goda råd inte betalda med den tidens gångbara mynt. Hur skulle man få upp klockan igen? En klok gumma efterskickades. Hon hade sitt recept redan klart. På den största gården i socknen skulle ett par stutar uppfödas, för att sedan när de blivit tamda dra upp klockan. Ett ovillkorligt krav var dock att stutarna uppföddes med enbart sötmjolk.

I gården fanns det en ung piga som var lite slarvig av sig och när hon en gång satt och mjölkade tappade hon mjölkspannen varvid en del av mjölken rann ut. Pigan fyllde då med vatten och gav den ena av stutkalvarna därav, men nämnde ej ett ord därom till sitt husbondefolk.

Följderna av fusket skulle dock ej ostraffat utebli, det kom senare att yppa sig på ett dramatiskt vis. Hittills hade dock förutsägelsen gått efter beräkning och så kom då äntligen dagen då stutarna var färdiga att utföra sitt kraftprov. Alla arrangemang för klockans upphalande ur det våta elementet voro undanstökade och så sakteliga började stutarna att dra och hala in på klockan. Och plötsligt syntes denna i vattenbrynet. Spänningen och glädjen var obeskrivlig. Snart skulle sockenborna få sin kära klocka tillbaka och den vigda malmen åter ljuda ut över bygden.

Men, så plötsligt hände något som kom alla att skrika till i förskräckelse. Som genom ett trollslag vek sig benen under den ene stuten som släppte det tunga taget, vilket gjorde att den andre ensam ej kunde klara ansträngningarna. Klockan började nu åka tillbaka och till sin sorg fick sockenborna bevittna hurusom deras klocka, som de nu en liten stund med egna ögon fått skåda, långsamt försvinna i djupet.

Följden av den slarviga pigans fusk träffade sockenborna hårt. Trollen, eller var det kanske Näcken, hade återtagit sitt rov. Krogsereds kyrkklocka var och förblev borta och har aldrig sedan återfunnits.

John Larsson, Hallands Nyheter, 27 december 1960

Spöklagsmål på Krogsereds kyrkogård

För länge sedan bodde två drinkare i Krogsered och båda levde i stort armod. En blev liggande full i en snödriva och frös ihjäl en vinternatt. Liket lades i bårhuset på kyrkogården. Den andre drinkaren smög sig in där och rånade liket på dess kläder. Ett år senare dog även han och blev begravd bredvid den förste. Men de fick ingen ro i sina gravar. Folk som var ”i syne” kunde flera år efteråt se dem slåss sinsemellan på kyrkogården vissa nätter - oftast var det i samband med någon årshögtid.

Draken slingrar vidare: spännande sägner och sagolika berättelser från Halland / Gullvi Andreasson, Eva Berntsson Melin, 2005

Himmelsfärd

Det var en bonde i Krogsered, som var ute och skar säd på sin åker. Han var mycket missbelåten med den klena skörden och tog en nek och höll upp den mot himlen och bad att Vår Herre skulle vara så god att återta den dåliga skörden. Då kom som en osynlig hand och förde bort både kärven och den knotande bonden upp i rymden och aldrig någonsin återsågs de.

Draken slingrar vidare: spännande sägner och sagolika berättelser från Halland / Gullvi Andreasson, Eva Berntsson Melin, 2005

Skatten i Baggaberget

I Baggaberget finns en nergrävd skatt. På 1940-talet beväpnade sig några män i byn med spadar och hackor och begav sig till Baggaberget för att försöka hitta skatten. Det lyckades inte men spår i marken visar var det troligen grävts.

Uppgiftslämnare: Egon Gunnarsson, upptecknare: Margareta Ljungström

En söndagseftermiddag på 1940-talet gjorde vi en utflykt till Baggaberget. Det var Stomgårdsfolket, Gunnar i Höghult, Tångabofolket, mamma, pappa, Ingegerd och jag.

Vi ungar, fem stycken, gick med brinnande iver in för att hitta Skatten, som alla visste fanns nergrävd någonstans, men som ingen hittills hittat. Trots ihärdigt letande hittade inte vi den heller, men det var egentligen bara en tidsfråga innan det var fixat, ansåg vi. Vi hade också självklart kommit överens om hur vi skulle dela skatten mellan oss.

Nåväl, vi blev utan skatt, men fick en jätterolig eftermiddag att minnas och skatten finns kvar, inte annat jag vet.

Margareta Ljungström

Martin och Alice Ljungström, Astrid Karlsson, Egon Gunnarsson, Eva Gunnarsson, Kurt Nilsson, Margareta Ljungström, Dagmar Karlsson, Ingegerd Ljungström, Nils Karlsson, Gunnar Karlsson, Höghult. Foto: Gunnar Karlsson, Stomgården.

Påskelden och kyrkklockan

Då isen på Krogsredssjön bar, eldar man påskelden på isen. Dels samlades ris och bråte av alla slag. Dels fick man tomma tjärtunnor gratis från en fabrik. Man gjorde ringlekar omkring elden och sköt med nycklar och andra skjutvapen. Man gjorde av rör en sorts skjutvapen som smällde som kanonskott o.s.v.

I Baggaberget (trollberget) bodde troll under sjuttonhundratalet. Som vanligt kunde inte trollden förlita sig med klockringningen i Krogsreds kyrka. När de inte kunde råka kyrkan med stenar (jättekast) tog de loss klockan en natt och sänkte den i Krogsredssjön. Försök har gjorts att få upp klockan flera gånger men dessa försök har alltid misslyckats till följd av att sjön är ganska djup här. Trollden tros även ha sitt spel med klockans upptagande.

De som på isen fiska eller på sommaren ror i sjön kan i stilla nätter höra klockringning från sjöns botten. Barn och ungdom brukar ha en så kallad slängåka eller trindåka just på den plats klockan ligger. Då brukar de gamla rista sina huvud och undra hur länge isen bär. Vet inte de oförståndiga barnunga att kyrkklockan ligger mitt under där de stollar säk (sig) och åker slängåka. Säg de!

Uppgiftslämnare: H. Svensson, född 1860, Lunden, Krogsred. Upptecknare: G Svensson år 1932.

Varsel

Mamma kom cyklande en vinterdag på Drängseredsvägen, hon hade varit i Vismhult och var på väg hem. När hon kom till Krogsreds skog, såg hon häst och släde med folk som kom körande över vägen. Mamma förundrades, är det Gästis som är ute så här sent? Men det var ingen, det var en synvilla. Hon tydde det som ett varsel.

Uppgiftslämnare: Ingegerd Dock, upptecknare: Margareta Ljungström

Skrock

I Krogsred ansågs det vara otursbringande om räfsorna lades ned med pinnarna upp, de skulle därför hängas upp. Barnen skrämdes med brunnskarlen. Med dessa förhållningssätt i folktron slapp människorna att få räfseskafket i huvudet och ungarna kunde hållas borta från brunnen.

Om du misslyckades att slå ihjäl en orm, kunde du aldrig gå säker. En skadad orm vaktade under sju års tid för att försöka döda skadegöraren. Därför skulle man försöka stämma möte med den skadade ormen för att ha ihjäl den. Enligt folktron uteblev aldrig ormen från ett sådant möte.

Källa: I Drakslingornas land: sägner & folktro från Halland, Gullvi Andreasson, Eva Berntsson Melin, 2002

Troll: bortbytingar

Jo, visst fanns det bortbytingar. Om en inte såg till att fönster och dörrar voro väl stängda, så länge det fanns ett odöpt barn i huset, och hade ljus brinnande hela tiden från sols nedgång och tills hon gick upp igen, så hände det, att trollen passade på och bytte till sig barnet för en av sina ungar.

I Krogserefs kyrkoby fanns det, när jag var barn, en tös, som de ville påstå, att det var en bortbyting. Hon satt på en stol i all sin tid, och gjorde aldrig något slags arbete. Bara satt där och glodde med stora, förskräckliga ögon. Hon hade ett rysligt stort huvud men den övriga kroppen och benen voro också stora och sågo kraftiga ut. Benen bar henne inte, så hon kunde aldrig gå, utan de fick lyfta och bära henne. Hon kunde tala, men det blev babblande och stötigt, så det var omöjligt för nån främmande att förstå, vad hon sa. Husets folk, som voro vana vid henne, redde sig bättre, men det var inte alltid de begrep henne, de heller.

Berättat av Alfred Larsson, Vessigebro, född 1861 i Krogsere

Upptecknat av Joh Kalén år 1928

Klockan i Lyngsjö

Uppe vid Krogserefs kyrka ligger en sjö, som heter Lyngsjö. I den sjön finns en kyrkklocka, som ingen kan få upp ur sjön. Den har trollen kastat dit. De togo den ur Krogserefs kyrktorn och vräkte henne i sjön, för de kunde inte lida att höra klockringningen.

(Jfr. sägnen om samma klocka sådan den förtäljdes av Alfred Larsson, under rubriken Kyrkklocka)

Berättat av August Johansson, Gudvarshult, född 1851 i Krogsere

Upptecknat av Joh Kalén år 1928

I Baggaberget fanns en platå på yttersidan. Vägen till denna platå, var halsbrytande och livsfarlig, som gjorde, att sällan någon våga sig dit. Anakullasjön låg nedanom berget. På platån var även gott om ormar. Men der fanns även en gammal skatt gömd. Denna skatt bevakas av en förfärligt hemsk drake. Varge natt sågs der ljus brinna, men kom man dit – som flera försökte – var ljuset släkt. En gammal rotesoldat Gran, gav sig ”hin i vold”, att han skulle ha tag i skatten. Åtskiliga nätter gick han dit beväpnad med jern och stålbitar för att inget troll skulle göra honom någon skada. Han slog med jernbitarna i berget så gnistorna flög, men skatten fann han aldrig.

Berättat av H Svensson född år 1860 i Lunden, Krogsere. Bor nu i Gustafsberg Krokslätt Mölndal.

Upptecknat av OH Svensson år 1930.

Kyrkklocka

Där ligger en kyrkklocka i Krogserefs sjö, den sjön som kallas Lyngsjö (l0ngsjø). Den klockan var den första som skaffades till Krogserefs socken, och det skedde, när den allra första kyrkan byggdes i Krogsere. När de hade hunnit så långt med kyrkebygget, så det gick för sig, så hängde de upp klockan. Och när de väl fått upp henne, så började de ringa, för de skulle höra hur klockan lät.

Men det skulle de inte ha gjort. När kläppen slog första slaget, for klockan ut genom gluggen och rakt ner i sjön. Och där ligger hon än. Det var, för att de ringde med klockan, innan hon var kristnad.

Många gånger har de försökt att ta upp henne. En gång hade de fått henne så långt, så de hade henne på ekebräden. Då sa en av karlarna: ”Nu, i Jesu namn, ä ho bärgad.” Men då bar det rätt i djupet med klockan igen.

Berättat av Alfred Larsson, Vessigebro, född 1861 i Krogsere

Upptecknat av Joh Kalén år 1928

Död och begravning

En gubbe i Krogsere brukade smörja vagnarna på söndagarna och han hade så svårt för att dö. Han dog inte förrän de hade hängt en vagnsnyckel över honom.

Då de såg, att det snart var slut, så stannade de klockan. Det var gängse sed förr.

Stod det lik över söndan, så blev det ett lik till den veckan.

Om folket skockade sig, så det blev ett stort följe, då de gick från kyrkan, så skockade de sig till ett likfölje.

Halmen, som den döde legat på, brände de alltid upp.

Om kyrkklockorna ”ginge lätt”, då det själaringdes, så var det ett gott varsel, så skulle den döde vara lycklig.

Då en person var död, skulle de alltid ha lagt sax och psalmbok på bröstet.

Var de rädda, att en död skulle gå igen, så strödde de hampfrö runt omkring gården. Det har de gjort här i Drängsered till för tjugo år sen.

De hade för sig, att de döda kom hem på julnatten, så då skulle ljusen brinna, och så skulle det vara mat framsatt på bordet.

Berättat av August Nilsson, Axet, Drängsered, f. i Krogsered 1872. (Sonson till Jon i Slätthult!) Kolla! Upptecknat av Helmer Olsson 1939

En saga om en egendomlig ”himmelsfärd”

Det var en gång en bonde, som var ute på sin åker och skar säd. Han var mycket missbelåten med den klena skörden och tog en nek (kärve) och pekade denna mot himmelen under det han bad, att vår Herre skulle vara god att återtaga den dåliga neken. En osynlig makt kom och bortförde neken och den knotande bonden tillika. Båda försvunno i rymden utan att någonsin återses.

*Berättat av Stina Berg, båtsmansänka, född år 1823 i Krogsered
Upptecknat av Bresell omkring 1880-talet*

Spöket i Krogsreds hagar

I Krogsered var det en bonde, som var ute och åkte en natt. Kommen till Krogsreds hagar, där det alltid brukar spöka, stannade hästen och han kunde inte få honom ur fläcken. Då gick bonden ur vagnen och fram till huvudet på hästen för att ta av betslet och spotta i det, ty det brukar alltid hjälpa; men innan han hann göra detta fick han en kindpust av någon osynlig vålnad så att han vände benen i vädret.

*Berättat av Stina Berg, född år 1823 i Krogsered
Upptecknat av Bresell omkring år 1885*

Gastar

Två drinkare som slogos efter döden

För mycket länge sedan var det två män i Krogsered som båda voro mycket förfallna drinkare och till följd därav levde i mycket stort armod. Hände sig så att den ene av dem blev rusig liggande ute en vinternatt och frös ihjäl. Liket insattes i bårhuset på kyrkogården. Den andre drinkaren, som inte hade annat än trasiga kläder, gick till kyrkogården en natt och rånade liket på dess kläder. Ett år därefter dukade även denne drinkare under och dog samt blev begravnen vid sidan av den förut avlidne. Men de fingo ej någon ro i sina gravar. Folk, som voro ”i syne”, kunde i flera år därefter se dem slåss sins emellan på kyrkogården under vissa nätter, synnerligast vid högtider.

*Berättat av Stina Berg född år 1823 i Krogsered
Upptecknat av Joh A Bresell omkring år 1890*

Svartkonst

En dräng skjutsade prästen sockenbud till en, som höll på att dö och skulle ha nattvarden, och då de hade kört en bit, så ramlade det ena hjulet av. Prästen befallde drängen att gå av och slänga hjulet bak på vagnen, och sen körde de igen och kom fram i tid. Den sjuke fick nattvarden, men det var i sista minuten. Innan de körde hem igen, sa prästen till drängen, att han skulle stiga på hans kappa, så skulle han få se vem som hade burit upp vagnen, då de åkte. Då såg drängen själve den lede, och elden sprutade ur halsen på n. ”Han tänkte, att han skulle hindrat mig, men det gick inte”, sa prästen. Och när de hade kört en stund, sa han: ”Nu är det slut med honom, nu hör jag klockorna i himlen.” Då var den sjuke död.

Berättat av Ernst Bengtsson, Skallekulla, f. i Krogsered 1882. Upptecknat av Helmer Olsson 1939.

Hin och vagnsaxeln

En dräng skjutsade prästen sockenbud till en, som höll på att dö och skulle ha nattvarden, och då de hade kört en bit, så ramlade det ena hjulet av. Prästen befalld drängen att gå av och slänga hjulet bak på vagnen, och sen körde de igen och kom fram i tid. Den sjuke fick nattvarden, men det var i sista minuten. Innan de körde hem igen, sa prästen till drängen, att han skulle stiga på hans kappa, så skulle han få se, vem som hade burit upp vagnen, då de åkte. Då såg drängen själve den lede, och elden sprutade ur halsen på'n. ”Han tänkte, att han skulle hindrat mig, men det gick inte”, sa prästen. Och när de hade kört en stund, sa han: ”Nu är det slut med honom, nu hör jag klockorna i himmelen.” Då var den sjuke död.

*Hallands sägner / utgiven av Carl-Martin Bergstrand, 1949. Upptecknare: Helmer Olsson
Ingen uppgiftslämnare noterad.*

Kurhult

En unge från Kurhult drucknade på väg till kyrkbyn. Stället kallas för Kuelta håll.

Uppgiftslämnare: Många har berättat om detta; Göran Gustafsson, Paul Schough, Thure Schough och Sigurd i Kurhult.

Lunden

Guldäpplet på Lunden

För en tre släktleder tillbaka, och detta berättades på slutet av 1800-talet, så hittade en bonde på gården Lunden ett stort guldäpple i ett stenröse. Han blev kolossalt rik och rikedomerna stod sig in i det andra ledet. Men i tredje släktledet försvann rikedomerna helt och hållet. En av dem i tredje släktledet, som hette Elias, har berättat att han kände sig mera lycklig när den gamla rikedomerna efter guldäpplet hade försvunnit.

Draken slingrar vidare: spännande sägner och sagolika berättelser från Halland / Gullvi Andreasson, Eva Berntsson Melin, 2005

Ett hittat guldäpple

För en tre släktled tillbaka (räknat fr. 1885) hittade en bonde i Lunden i Krogsred sn ett stort guldäpple i ett stenröse. Han blev mycket rik, och rikedomerna stod sig även i andra släktledet. Men i tredje släktledet gick rikedomerna alldeles ut. En av de i tredje släktledet, som het Elias, har berättat, att han kände sig mera lycklig sedan gamla rikedomerna efter guldäpplet gått sin väg.

*Berättat av Niklas Persson född år 1845 i Krogsred
Upptecknat av Joh A Bresell år 1885*

Långhult

Sägenskyld uppsatt på platsen.

Älvastrecket

Långhults skog var på sin tid en mycket vacker liten torpby där den låg på backen med Stensjöns vatten nedanför. Där lär enligt sägnen näcken ha spelat så underbart vackra låtar allrahelst om gårdens folk förplägade honom med en sup någon gång då och då. Men så kom till Svenska en ägare som var godtemplare och då beslöt näcken att dra på med en ny låt som han kallade ”Älvastrecket”. Han spelade och allt gårdens folk kom ut på backen för att dansa. Gårdens ägare fick inte på sig mer än ena träskon, den andra foten trädde han i en tom sillafjärding. På det sättet dansade han en vild dans tills

jorarna/tunnbanden gick av sillafjärdingen och av farten slungades ut i Stensjöns vatten. Sen var det slut med den vilda dansen och enligt sägnen visade sig näcken aldrig mera där.

Uppgiftslämnare: Gustav Jönsson, Långhult. Upptecknare efter kassetbandsinspelning: Gun Andersson. Intervju gjord 1978 av Gun och Ture Andersson och dottern Ann-Marie Dannegren.

Trollkvinnan

När min bror Johannes en gång vaktade kreaturen vid Långhulta bjär (berg), fick han se en trollkäring (ett troll) sittande på berget, och hon hade kastat "pattarna" över axlarna. Johannes blev rädd och sprang.

Uppgiftslämnare: Elias Bengtsson, Ugnhult, upptecknare: Bengtsson. Hallands kulturhistoriska museums arkiv och samlingar, Varberg. 1920-tal.

Långhults bjär

På detta berg (Långhults bjär) kunde man ofta se ett stort eldbål förr. Det flammade som en väldig eld och syntes vitt omkring. Man kunde mycket väl besöka bålet, och hade man då med sig en kniv, som använts vid djurslakt, och kastade den i elden, öppnade sig marken och den besökande kunde träda in i en kammare, vari kopparkittlar och penningsskrin stodo i långa rader, fulla av silver och guld och alltid fick man taga sig ett skrin - såvida man kastat en använd slaktkniv i bålet och fått inträde i det underjordiska rummet eller rummen (salar). En gång var det en besökande, som ville bemäktiga sig ett större skrin, men då ropade en röst: "Tag icke det, ty den som skall ha det, är icke född än!" Men så fick han ett mindre skrin.

Uppgiftslämnare: Severin Andersson, Ugnhult, upptecknare: Bengtsson. Upptecknat 8 oktober 1924. Hallands kulturhistoriska museums arkiv och samlingar, Varberg.

Kurt i Långhult berättar

Trollens kopparkärl

När det fanns många stora kopparkärl vid slakt, sades det att kärlen lånats av trollen, som bodde i Stora Bjär. Så är sägnen, så berättade de gamla.

Suggan vid Kroksjön

De gamla kunde skrämma oss ungar med att det vid Kroksjön sprang en sugga, som hade en länk om benen. Hon kunde springa över vägen strax före Kvarnsjön. Vi var alltid rädda när vi skulle förbi där. Evert och Arne hade en gråhund som slet sig ibland. En gång när jag kom, stod den jäveln mitt på vägen och morrade dovt. Jag blev så jävla rädd och sen hörde jag en länk som skramlade med.

Spöket och näcken

Mellan Långhult och Ekhult har det funnits ett mörkt spöke som gått på vägen i kvällningen. De gamla pratade om det. Albin, August och Augusta pratade om att i Kvarnsjön, där bodde näcken och skrämde oss med det, kan veta.

Uppgiftslämnare: Kurt Karlsson, Långhult, född 1933, upptecknare: Sara Ljungström, 6 juni 2019.

Vägbeskrivning

Om du följer avtagsvägen, en kilometer från sägenskyltens plats i Långhult, kommer du till Långelta bjär. Där bilvägen tar slut går du cirka 100 meter till högsta punkten. Det var där det sägs att eldbålet fanns.

Skatter

I Långhult i Krogsred var en gubbe ute och gick i skogen och fick se en gryta, som hade kommit upp ur jorden, och en orm låg på. Han tog grytan, men ormen bet honom i benet, så foten blev alldeles sned.

Berättat av Severin Dalqvist, f. 1867 i Drängsered

Upptecknat av Helmer Olsson 1938

Födelse och barndop

Det var en gammal gubbe i Långhult, som alltid lade en sax och en psalmbok i barnens bädd, innan de var döpta.

De skulle ha barnen allastans, innan de döptes, de satte dem på hästryggen, så att de blev redigariare.

Om modern under havandeskapet satte sig på en kista, så fick barnen kisteknappar.

Berättat av Josefina Andersson, Hallsbo, Drängsered, född år 1875 i Krogsred

Upptecknat av Helmer Olsson 1939

Månsabo

(Följande berättelse finns på sägenskylten vid Älmelta bro)

Vattenväsen

En gång hade farmor fått bäckhästen i en spann, som hon brukade ta upp vatten med i brunnen. Han såg ut som en liten råtta, som hoppade ur spannen och sprang över gården. Då han sprang under logen, hade han emellertid blivit så stor som en katt.

Berättat av mormodern, född 1829

Uppptecknat av Carl Malcus Johansson

(SL: Mormodern är Johanna Magnusdotter, född i Långaryd, gift 1864 med Aron Bengtsson, Månsabo. Farmodern är Beata Johansdotter, född 1826 i Grimshult, Vessige, gift 1851 med Johannes Mårtensson, Månsabo) Sara: Kolla detta, det är mormoderns farmor troligen!

Nannaresjön

Sägnen om Nannanesjön

På gränsen mellan Vessige och Drängsereds socknar ligger å gården Björbexereds ägor en liten skogssjö som kallas Nannanesjön. Här vid denna sjö mitt inne i den ödliga från människoboningar avskilda vildmarken skall fordom ha bott en trollkärning eller häxa. Ruinerna efter hennes stuga kan man ännu i dag tydligt se. Vid en större sten, vars flata sida tjänstgjort som gavel på stugan, ligger ett mossbelupet stenrös av flata stenar som tydligen utgjort stugans eldstad. Runt omkring är marken slät och jämn, varför det ser ut som om den en gång i tiden varit uppodlad.

Enligt sägnen skulle häxan, vars namn nu är glömt, ha försvurit sin själ åt den onde och var därför mycket hatad och fruktad bland bygdens folk. Dog något kreatur eller någon annan olycka hände i trakten fick häxan skulden för att hon genom sina onda trollkonster ha åstadkommit det. Var hon gick fram följde alltid olyckor i hennes spår. Hon kunde dock även göra en del nyttiga gärningar. Sålunda tillrättaskaffade hon tjuvgods och botade sjukdomar m.m. och förskaffade sig på detta en riklig utkomst. Ur den lilla skogssjön, som vimlade av fisk, särskilt ål förskaffade hon sig fisk genom en ganska maklig fiskemetod. Hon tog bara, sades det, och doppade ned sin skinnkjortel i vattnet och strax hängde det vid kjorteln så mycken fisk som hon orkade att dra upp.

Sällan eller aldrig vågade någon att besöka henne i hennes stuga, ty hon hade alltid en stor skock vargar som vaktare vid stugan. Vargarna matade hon med ål. På den tiden voro emellertid vargarna en stor landsplåga i Hallands skogsbygd och man beslöt därför att be häxan att trolla bort vargarna ur trakten. Hon lovade även detta mot en ersättning fyra skilling per ”matalag”. Det omtalas icke hur stort område som deltog i denna insamling till häxan, men det skulle i alla fall hava blivit en mycket stor summa pengar efter den tidens penningvärde. Häxan höll också sitt löfte och skaffade bort vargarna i trakten, så att man under många år efteråt ej såg ett enda ”gråben” i skogsbygden.

Genom ett yttrande av häxan fick man reda på vart vargarna tagit vägen. Hon beklagade sig nämligen en gång att hon ej längre kunde bo kvar i sin stuga på grund av den olidliga stanken från sjön. Av detta förstod man att hon hade trollat ned alla vargarna i Nannanesjön.

Trots hennes förtjänst att ha trollat bort vargarna ur bygden, var dock häxan fortfarande mycket hatad och avskydd av bygdens befolkning och då hon nu ej längre hade vargarna till att skydda sig och sitt hus beslöt man att ödelägga både henne och hennes boning. En mörk natt samlade sig ortens bönder omkring hennes stuga beväpnade och försedda med bloss och antände densamma. När tak och väggar började störtas in störtade sig häxan ut ur lågorna och begav sig ned till sjön där hon under vilda eder och förbannelser kastade sig i. Sedan vart hon borta för alltid, ty det säges att hennes döda kropp

aldrig kom upp till vattenytan utan förblev där nere i skogssjöns mörka djup. Varje år på hennes dödsdag sades det att den onda firade denna genom att upptända ett stort bål på stugans tomt, vars flammor syntes vida omkring. Platsen kring Nannanesjön blev sedan under många år avskydd och undviken av ortens befolkning och ända till i senare tider ha folk gärna känt sig litet kusliga till mods då de passerat häxans förmodade boplats vid Nannanesjön.

Uppgiftslämnare: Anders J. Pettersson, född 1844, Drängsereds socken. Upptecknare: Eugen Andersson. Upptecknat 25 oktober 1924. Hallands kulturhistoriska museums arkiv och samlingar, Varberg.

Lassa le

Ture Kristensson, Skårås, 1914–2007 känner väl till sägnerna om häxan vid Nannanesjön. Så här berättar han:

Häxan hette Nanna och hon samarbetade med älvorna, vilka varje midsommarnatt dansade på sjön. När folk sökte henne för att spåra tjuvar och tjuvgods rörde hon i en vattenså och i den såg hon sedan tjuven eller det som blivit bortfört.

I mitten av sjön finns en plats som kallas Lassa le. Detta är uppkallat efter en krympling som försörjde sig genom att göra rep av bast. Han var dock mycket fattig och i sitt armod bestal han en bonde på en harskank. Bonden gick till Nanna som utförde sin besvärjelse med vattensån och sedan berättade hon vem som tagit harskanken. Bonden bestraffade då Lasse så hårt att han tog sig till sjön och dränkte sig där.

Nannanesjön ska ha fått sitt namn efter häxan Nanna.

Sägner och annat oknytt i Hyltebygden, 2004.

Nygård

I Nygård fanns Kanalmannen. Han höll till vid ån nedanför vårt när dimman låg tät. Ivar* brukade skrämma sina egna och andras ungar med Kanalmannen och en gång blev grannbarnen så rädda att de inte vågade gå hem.

Ivar Andersson, Nygård, 1905–1993. Uppgiftslämnare: svärdottern Christina Andersson, Nygård. Upptecknare: Sara Ljungström.

Rya

Sägenskytt uppsatt på platsen.

Slätterkarlen

Det var en, som hade gjort kontrakt med Gamlefar. Och skam hade lovat honom, att han skulle få en lie, som alltid var skarp, och som han aldrig behövde slipa. Men det var det villkoret, att han fick aldrig stryka lien och aldrig titta honom i eggen. Karlen fick sin lie, och det var rent skräll till lie. Den bet på allting och blev aldrig slö, och karlen blev den likaste slätterkarl, som en nånsin hört talas om.

Men så en gång, när de gingo ifrån slättermarken, gingo de genom ett led (grind), och han bar lien lite vårdslöst, så att den tog emot den ene leatolpen. Den rök av som en kålstjälk, fast det var en tjock stenstolpe. När karlen kände, att det tog emot, och hörde, hur stolpen rök av, blev han rädd och glömde sig och ryckte till sig lien och tittade i eggen, för han trodde ju att hele lien var stört fördärvader. Men då såg han, att det var bara ett stort människoben han hade på orvet.

Berättat av Olander Olsson, Dungen, född 1843 i Rya, Krogseregård. Upptecknat av Johan Kalén år 1928

Dråpet i Rya

I januari 1849 blev Per Persson brutalt misshandlad till döds i Rya. Per Persson ansågs inte vara duglig i arbete och dömdes två gånger för stöld. Detta att han stal och kunde försvara sig gjorde honom illa sedd. Dessutom diktade han nidvisor om sockenborna, gärna om gästgivaren i Rya, hans blivande baneman.

Under den utdragna misshandeln, som utfördes av flera slagskämpar, låg Per Persson vid två tillfällen flera timmar ute i snöslasket. Slutligen bars han in i ett tomt fårhus och dog vid femtiden på morgonen. Två män, varav den ene var gästgivaren, dömdes till döden genom halshuggning för mordet, men Hovrätten ändrade domen till tio respektive åtta års fängelse.

Lyfter du på locket här intill, ser du en del av en stor sten. Det var här Per Persson låg svårt misshandlad en kall januarikväll 1849.

Sammanfattning: Sara Ljungström.

Källa: Krogsred: en liten hallandssocken och dess historia / Sven H. Schough, 1959.

Foto: Kenneth Mårtensson

Näcken

Därhemma vid Rya rinner en å, som vi kallte Ryaån. Där sa de, att näcken höll till och spelade. Det fanns de som fingo lära sig att spela av näcken. Nä, jag har aldrig känt nån sån spelman, bara hört talas om.

*Berättat av Olander Olsson, Dungen, född 1843 i Rya, Krogsred
Upptecknat av Joh Kalén år 1928*

Spöken 1.

Fagers grav

Ett ställe i skogsmarken till byn Rya (Rya skog) kallas Fagers grav. Det ligger utmed stora landsvägen Rya-Skönevad. Det påstås allmänt, att det skall vara otrevligt att gå därförbi nattetid, för där spökar. Det finns ingen berättelse om, hur det spökar eller varför det spökar där.

Nej, jag har aldrig hört någon förklaring varför stället heter Fagers grav.

Berättat av Alfred Larsson, Vessigebro, född 1861 i Krogsered

Upptecknat av Joh Kalén år 1928

Då ett nyfött barn skulle döpas, skulle ett mynt läggas i lindan, detta för att det ej skulle bli bortbytt av trollen. I närheten av Rya Gästis låg ett bärg, der trollen hade tillhåll. Då någon färdeman for landsvägen der förbi nattetid, kunde han se trollen lysa sig med bloss utanför bergväggen.

Färdemännen skulle, för att säkra sig för nämnda trollen vända betset om, så att skyggglapparna voro vända bakåt. Även en hästsko skulle ligga i åkdonet, en gammal begagnad. När då trollen ingenting fick å hämta slog de i bergadörren så det låt som yttersta domen skulle komma.

Berättat av H Svensson född år 1860 i Lunden, Krogsered. Bor nu i Gustafsberg Krokslätt Mölnadal.

Upptecknat av OH Svensson år 1930.

Folkliv: kungabesök

När Oskar den förste reste igenom Krogsered – det var nog 1847, ja det var det -, hade de rest en äreport i Rya. Där satt Lelle-Pelle eller Tjuva-Pelle, som han också kalltes, överst på äreporten och spelade när kungen kom. Där skulle skiftas hästar i Rya, så kungen stannte så pass som medan detta skedde. De som hade gjort äreporten fingo lite pengar av kungen. Så fort kungen hade rest, söpo de upp pengarna, det var klart. Och så slogos de senare.

Berättat av Olander Olsson, Dungen, född 1843 i Rya, Krogsered

Upptecknat av Joh Kalén år 1928

Nisse i Rya var gästgivare. Och skötte sig så, att han åkte inför Årstads häradsrätt i Heberg. Det bar inte bättre till, än att han blev dömd från heder och ära.

Då sa Nisse till domarn:

- Då gör ingenting, sa han. Då frågas aldri efter på en gästgivaregård. Då frågas bare efter mat å brännevin.

Berättat av Alfred Larsson, Vessigebro, född 1861 i Krogsered

Upptecknat av Joh Kalén år 1928

Skårås

Sägenskylt uppsatt på platsen.

Drakastenen

I Skårås borta i Krogsered finns en draksten. På den flata stenen finns en bild av en drake med sin unge. Man ser tydligt märken efter vingarna, gadden som sticker ut ur munnen och svansen som ringlar sig. Det skedde när draken med sin unge vilade där en gång på den tiden när alla stenar var mjuka. Under stenen finns en värdefull skatt av renaste guld. Men försöker man rubba stenen för att ta skatten, så drabbas man av förskräcklig olycka.

I drakslingornas land: sägner & folkstro från Halland, Gullvi Andreasson, Eva Berntsson Melin, 2002

Artikel ur Varbergsposten

När jag var 12 år och min bror Ernst var 4, gick vi en dag hit upp för att plocka torra bokgrenar till bränsle. När vi hållit på med det en stund hörde vi att det knastrade högre upp bland grenarna och riset och märkte att något rörde sig bland ormbunkarna. När vi då närmare tittade efter fick vi se något märkvärdigt. Ett djur som liknade en vitglänsande orm, tjock som ett lår och med ögon så stora som kaffekoppar i ett huvud som liknade ett stort ormhuvud, med långt skägg under hakan kom ringlande emot oss, med huvudet sträckt omkring en meter över marken. Vi blev förstås dödligt förskräckta och ropade "Mamma" allt vad vi förmådde. Mor kom även hon upp från gården och då hon också fick se vidundret så gott som dånade hon. Vi pojkar vågade emellertid titta dit upp än en gång och då såg vi hur den stora "ormen" - den var 12 till 15 meter lång* - ringlade sig över landsvägen och försvann ned i skogen mot "drakstenen".

Om en stund gick vi och såg efter på landsvägen och då fanns det märke i den efter draken precis som bromsmärkena för en bil.

* Längdenheten meter har förväxlats med aln. Ormen var cirka 7–9 meter lång, enligt uppgiftslämnarens barnbarn.

Artikel ur Varbergsposten 9 augusti 1950. Berättarjaget är Karl-Oskar Kristensson, född 1900, som skildrar mötet år 1912. Brodern Ernst Kristensson föddes 1904.

Granen

Förr fanns det två ledningar här, en med kabel hem till oss och en högspänningsledning. Elbolaget tänkte såga ner träden vid ledningen, men sa att jag kunde först ta de träd som hälla' ifrån ledningen, sen skulle de komma och dra ner de andra träden. Där stod en storer bok, hon hälla' på det här viset (visar 45 grader med handen) ifrån ledningen och jag tog den. Och som den boken ramla', så kom det en gran, en jättegran från motsatt sida och gick tvärs emot, rätt emot mig där jag stod och tog ledningen med sig... Granen hade ramlat av sig själv! ”Dä va' ändå konstigt men jag blaj gla' för ja blaj å mä ledningen sen ätter dä.”

Uppgiftslämnare: Sven-Olof Kristensson, Skårås. Upptecknare: Sara Ljungström.

Tallen

Torbjörn Hermansson, som bor hos Stigsa i Gässelia, kom sent en kväll körandes i regnet och blåsten. När han kom mitt för drakastenen, föll en stor tall på femton meter, som stod tio meter högre upp, rätt ner i vägen framför honom och råk sönder alltihop i stammen. Det var smuler i hundratals bitar, endast toppen var kvar. I somras var tallen grön, antingen har åskan slått i'na eller så var det den torra sommaren. Det var precis så han klarade sig, han var riktigt så han skalv.

Uppgiftslämnare: Sven-Olof Kristensson, Skårås, våren 2019. Upptecknare: Sara Ljungström.

Småbitar efter den fallande tallen. Foto: Sara Ljungström

Klockan

Farfar* byggde huset där Berit och Olle bor i dag. När huset stod klart, gick han aldrig in i huset när det blev mörkt för det spökade.

En tid bodde Hjalmar Johansson i huset. Han ägde ett amerikaur som en dag ramlade i golvet och rök sönder. Detta var spökenas verk, trodde Hjalmar och ringde efter Algot Svensson för att få hjälp att laga klockan. När Algot kom bjöds det på både en och två gökar innan klockan snörades fast på Algots pakethållare. När Algot sen vinglade i väg på cykeln ner mot bron, stod vi barn i fönstren och tittade. Vi såg hur hela ekipaget körde rätt ner i branken utanför broräcket och välte. Algot ringde lite senare när han kommit hem till Skräddarhuset. ”Ah du, det spökar!” sa Algot. ”Jag har blivit å mä både bonn å loena!”

Vi hittade sen både botten och loden i brinken bredvid räcket.

* Gottfrid Kristensson, 1876–1955

Uppgiftslämnare: Sven-Olof Kristensson, Skårås. Upptecknare: Sara Ljungström.

Bilolyckan

En sommar på 60-talet körde en amerikanare in i en ek jämte drakastenen. Vi tyckte det var underligt, då här är en raksträcka med god sikt. Vad kunde han ha sett? Mannen blev invaliderad efter olyckan och dog några år senare.

Uppgiftslämnare: Sven-Olof Kristensson, Skårås. Upptecknare: Sara Ljungström.

Skogsmaskinen

Jag körde skogsmaskin i backen här 1989. Helt plötsligt blev det frigång i växellådan och skogsmaskinen rutschade ner vid drakabäcken.

Uppgiftslämnare: Niklas Kristiansson, Greppered. Upptecknare: Sara Ljungström.

Det rullande stenblocket

Olof* på Skymtahuset skulle gå hem en kväll från Skårås. Han hade alltid ficklampa med sig, men han tände den aldrig. När han kom utmed drakastenen, hörde han hur det brakade i bokebacken. Då tände Olof ficklampan och fick se hur det kom ett stort stenblock uppifrån backen. Stenen rullade ner på vägen precis framför fötterna på Olof, för att sedan rulla tillbaka, ner i diket. Eftersom det var en stor bumling låg stenen kvar i många år.

* Olof Olsson, Skymtahuset, 1913–2005.

Uppgiftslämnare: Sven-Olof Kristensson, Skårås. Upptecknare: Sara Ljungström.

Besöket

En bonde i Rya skulle sälja sin ko i Torup. Det var en väldigt fin ko och när de kom gående förbi Skårås ville Gottfrid Kristensson köpa den. Bonden ville inte sälja kon, han sa att det inte skulle bli bra om Gottfrid köpte den. Gottfrid viftade bort hans oro och köpte kon.

En tid därefter kom ett bud att bonden kanske gått ner sig i ån. Bygdens folk draggade i Lillån där de slutligen fann honom död. Året var 1920 och händelsen skakade bygden.

En kväll knackade det på dörren i Skårås. Gottfrid gick och öppnade och såg bonden där ute. Han anade oråd och gick ut i ladugården. Där fann han sin ko död tillsammans med två dödfödda kalvar.

Uppgiftslämnare: Sven-Olof Kristensson, Skårås. Upptecknare: Sara Ljungström.

Sven-Olofs dotter Birgitta växte upp med alla dessa historier. ”Jag vågade aldrig berätta att jag var livrädd varje gång det knackade hemma hos oss. Det kunde vara en döing där utanför!”

Näcken

Akta dig när du kör över bron i Skårås så inte näcken tar dig! Eller som vi också sa; bäckahästen.

Uppgiftslämnare: Sven-Olof Kristensson, Skårås. Upptecknare: Sara Ljungström.

Mösakäringen

När vi var små fick vi alltid höra om mösakäringen. Hon höll till på mossarna vid bäcken och när vattenången steg, sades det att det var mösakäringen som eldade. De vuxna ville förstås inte att vi skulle gå till mossarna, men en gång tog Marita och jag varandra i hand och gav oss ändå iväg ner till bäcken. Då fick vi se henne! Vad vi blev rädda och som vi sprang!

Uppgiftslämnare: Birgitta Bengtsson, uppväxt i Skårås. Hon skriver: Pratade med pappa i dag om mösakäringen och han tror att det var mamma som kom på henne, bara för att vi barn inte skulle gå ner till bäcken för där var det riktigt djupt.

Upptecknare: Sara Ljungström.

Varning

Det är inte ofarligt att gräva efter skatten under drakastenen. Det finns de som grävt och fått slaganfall med dödlig utgång.

Uppgiftslämnare: Sven-Olof Kristensson, Skårås. Upptecknare: Sara Ljungström.

Slätten

På Slätten i Torbjörnhult, på den högsta kullen i backen, finns en skatt nergrävd vid foten av en björk. Min svärfar Gustaf Johansson har pekat ut platsen. Johan på Slätten och Carl Hillström var där och grävde, men vad jag vet hittade de ingenting.

Uppgiftslämnare Jan Andersson, Torbjörnhult. Upptecknare: Sara Ljungström.

Slätthult

Sägenskyld uppsatt på platsen.

”Gastarna slogs i Bjärhaven!” Berghagen ligger i Kriken, mellan Bränilt och Slätthult. Gastarna som hördes ända till Hönhult, var egentligen rådjur som skällde. Mormor berättade att rådjuren skrek något fruktansvärt, barnen höll för öronen för att slippa oljudet.

Uppgiftslämnare: Kjell Severinsson, Drängsered. Upptecknare: Sara Ljungström.

Hur Håkan hjälpte Anders

Det hade varit tjuvar som stulit jorper (potatis) i källan för ”Anders på Krikan”. Men Anders gick till ”Håkan i Kärshult” och frågade, om inte han ville hjälpa honom och säga vem det var som stulit

jorpeerna. Håkan sa då till Anders: ”de står en kopparkittel ve brånnen, ta å ös opp vatten i den, sen statt å titta i kitteln så ska du få se vem som taet peerna.” De gjorde Anders. Rätt som han stod där och titta får han se i vattnet hur tjuven stod i källan och öste upp jorpeerna. Han kände så grant igen vem det var.

Krikan är torp under Slätthult, Krogsered.

Berättat av August Eliasson, född år 1863 i Tränsilt, Drängsered

Upptecknat av Carl Eliasson år 1928

Stixered

Sägenskyt uppsatt på platsen.

Hjortronmossen

Jag var tolv, tretton år och mamma och jag plockade hjortron på mossarna i Stixered mot Långhult. Vi hittade en mängd bär i en mosskant. Som vi gick där och plockade upplevde jag en stark olustkänsla och sa till mamma, som var en bit bort, att jag ville inte vara här, här är någonting. Genast sa mamma att vi går hem och vi gick ifrån alla de oplockade bären och gick tillbaka till Stixered. Där fick vi kaffe hos mormor och mamma berättade om mossen. Hon visste att vi varit nära platsen där en man tagit sig av daga, men berättade inte det för mig förrän efteråt.

Uppgiftslämnare och upptecknare: Margareta Ljungström

So vid Skogs bro

Det fanns en so i närheten av Skogs bro. Bron ligger mellan Stixered och Skog.

Uppgiftslämnare: Lennart Gustafsson, Stixered. Upptecknare: Margareta Ljungström, som också hört detta av sin mamma Alice, som i sin tur fått det berättat av sin pappa, August Arvidsson, Stixered.

So vid Dunga bro

Son vid Skogsbro stämmer inte. Det var en stor sugga vid Dunga bro, alltså bron över Getån mellan vårat och Runes. Pappa har inte hört talas om att den skulle vara grön.

Uppgiftslämnare: Ture Andersson, Stixered. Upptecknare: Ann-Marie Dannegren.

Frågan om färgen ställdes då det finns en uppteckning i Fagereds socken om en grön so.

Sänkegölen

Sänkegölen ligger mellan Stixered och Långhult. Namnet Sänkegölen kommer sig av att en käring sänkte sig i gölen. Vi hämtade torvströ intill Sänkegölen. Vi barn fick aldrig bada där om somrarna,

hur varmt det än blev, eller gå på isen om vintrarna. Jag minns att vi var rädda när kom i närheten av gölen.

Uppgiftslämnare: Birgit Ivarsson, Vismhult. Upptecknare: Sara Ljungström.

Vid Sänkesgölen har en kvinna dränkt sig. Hon var gravid och ville inte föda sitt barn. Man kan ju gissa att hon inte var gift och då var det ju inte så lätt förr i tiden.

Uppgiftslämnare: Ture Andersson, Stixered. Upptecknare: Ann-Marie Dannegren.

Den falnade glöden

Ett minne från min barndomstid

som i mitt minne etsat sig.

En gammal man av ålder tård

som eldade sin öppna härd.

Hans hår var grått. Hans stämma trött.

Hans kläder var av ålder nött.

Med barnaöron runt sig kring

han talte om så många ting,

om brunnkarlen så ful och led

som locka barnen i brunnen ned.

Om pysslingar som på loften dansa

om lyktegubbar som på mossen flamma,

om fula trollen som i skogen bodde,

på allt det här vi så bergfast trodde.

Nu falnat glöden som den gamle tände.

Nu multnat torvan som hans händer vände.

Tiden har som en flod förrunnit

och alla skogens troll har med den försvunnit.

Endast minnena finns kvar.

Till minne av min morfar August Johansson i Mellan Stixered, död 1927.

Alice Ljungström

Tomasmässenatten

Men Tomasmässenatten (tumesmæsenát) skulle en hålla sig inom hus. Det var inte roligt för den, som var tvungen att ge sig ut på färd eller vandring den natten. Då var det så mycket ont ute.

Kristians käring på Myrebacken och hennes dotter togo sig före att gå till Stixereds (stéksere) kvarn en Tomasmässenatt, men det gjorde de aldrig om igen. Det var så, att käringen hade en bror, som ägde en liten gårdalott i Stixered. Hela byn rådde om kvarnen, och var bonde hade sin bestämda tid, då han fick begagna sig av kvarnen. Men det var knappt med malevattnet och brått med mäld dagarna före jul, så det var bestämt, att ingen fick mala åt främmande utan bara åt sig själv.

När Myrebackakäringen kom till bror sin och bad, att han skulle mala åt henne, så sa han först nej, men sen sa han, att om hon ville komma Tomasmässenatten, så skulle han mala åt henne, för då var det ingen annan som vågade sig ut. Käringen och hennes dotter gävo sig därför av i mörkningen med var sin påse säd. Men de kommo aldrig till Stixered den gången. De gingo vilse i skogen, och där fingo de gå hela natten.

Folk sade: "Dä va inte unnerlit, nôr de gävo sig ut Tummesmässenatt."

Berättat av Alfred Larsson, Vessigebro, född 1861 i Krogsered

Upptecknat av Johan Kalén år 1928

Men de kommo aldrig till Stixered den gången. De gingo vilse i skogen, och där fingo de gå hela natten.

Torbjörnhult

Skogsväsen

I Torbjörnhult hände det en gång, att kreaturen inte kommo hem ifrån skogsmarken vid den tid de annars brukade. Det var en söndagskväll. Pigan på stället gav sig då ut i marken för att söka dem. Hon gick uppåt Brattagöl till. Hon hörde inte av några kreatur, men just där vid Brattagöl mötte hon en räv. Han var inte rädd utan han kom rent fram till henne och nosade på henne. Sen gick han sakta och lugnt in i skogen. Men pigan blev så illa sömnig, så hon sjönk ner på marken och somnade. Det var nog ingen vanlig räv, det.

Lite senare på kvällen kom fäet hem till Torbjörnhult, som de skulle. Men nu var pigan borta. Det blev uppståndelse. Dan därpå ställdes där till skallgång, och man letade genom skogarna. Man höll på i flera dar, men kunde inte hitta något spår av henne.

Pigan hade sitt föräldrahem uppe i Kinds härad, i Mårdaklev eller Kalv, tror jag. Man skickade bud dit, för de tänkte att hon på något vis hade fått för sig, att hon skulle gå hem. Men där hade de inte hört av henne.

På det viset gick hela veckan. Men fram på söndagsförmiddagen kom pigan hem till Torbjörnhult frisk och kry. Hon hade sovit i ett sträck precis jämnt en vecka. Vaknade gjorde hon, när de ringde till gudstjänsten i Krogserefs kyrka, så det var kyrkeklockorna, som väckte henne. Hungrig var hon, men annars kunde det inte märkas, att hon hade lidit nån skada. Nä, hon var inte velig och konstig heller.

Berättat av Alfred Larsson, Vessigebro, född 1861 i Krogserefs

Upptecknat av Joh Kalén år 1928

Jättar: jättekast

På Hällåsen, nära Hällåsgöl, stå två stora stenar. Det ser ut, som om de voro resta. Folk kallar dem jättestenarna (jätastaina). Vardera stenen är mer än tre alnar hög, bred som en dörr och tjock, ja, ungefär en aln.

Det går en sägen, att en jätte skall ha kastat de bägge stenarna en gång dit, där de nu stå. Jätten stod på Vår(d)högen (vårhøjen) vid Torbjörnhult, när han kastade dem. Men vad han skulle ha kastat den efter, det kan ingen människa begripa. För det finns ingen kyrka åt det hållet från Vårdhögen. Då har han åtminstone siktat rysligt illa. Men på den ena stenen syns än i dag märken efter jättens hand, hele labben, alla fem fingrarna. De stenarna har jag själv sett många gånger och märket efter jättens fingrar med.

*Berättat av Alfred Larsson, Vessigebro, född 1861 i Krogsered
Upptecknat av Joh Kalén år 1928*

Hällåsgöl

Den där lilla dyhålan Hällåsgöl, som jag talte om, när vi var inne på Jättastenarna, den är det nog inte riktigt som det skall med. Där finns nåt sånt där konstigt där. Somliga säga, att det var där vid den sjön, som räven kom och nosade på pigan, så att hon somnade, och att det var där, som metaren fick det stora kalvahunudet på kroken.

Och så mycket är säkert, påstå de, att Hällåsgöl är bottenlös. Det har aldrig gått att känna botten där.

*Berättat av Alfred Larsson, Vessigebro, född 1861 i Krogsered
Upptecknat av Joh Kalén år 1928*

Tångabo

Sägenskylt uppsatt på platsen.

En säck med något i skulle bäras med snavet fram. Likaså en stock, skulle bäras med lilländan bakåt i annat fall hände en olycka särskilt om man mötte en havande kvinna. Vid Tångabo, Hallsbacke spöka förskräckligt der hade en käring blivit hängd för något hundra år sedan. Troligtvis i snapphanetiden (Ant. anm.) Hästarna ville alldrig gå förbi här utan att krongla nattetid.

*Berättat av H Svensson född år 1860 i Lunden, Krogsered. Bor nu i Gustafsberg Krokslätt Mölndal.
Upptecknat av OH Svensson år 1930.*

Kyrkbygge

Den första kyrkan som byggdes i Krogsered, låg inte där kyrkan ligger nu, utan den låg vid Vismhult. Den gården ligger vid sjön Vismen, alldeles i kanten av socknen. Där den gamla kyrkan låg finns än i dag en kyrkogård, och man kan se gravar, så det är säkert, att det har varit en kyrkogård. Den kallas nu Boa hylta (bøa_hølta). Jag har själv sett den.

Men så blev då den gamla kyrkan för gammal och det skulle byggas ny kyrka. Då blev det förstas kiv om var den skulle ligga. Det var just ingen, som ville bygga, där den gamla hade stått, men annars var de inte sams. Då var där en rik käring i Tångabo (tångabo), och hon hade gett sig attan på att hon skulle ha den nya kyrkan vid sin gård, och hon visade ut en plats, som hette Halsebacke (hålsebake), och som hon sa skulle passa förträffligt. Men det var för många som sa emot.

När de då inte kunde förlikas och bli eniga på något sätt eller vis, så tog de ett par tvillingstutar och spände för en vagn med en bjälke på. Stutarna skulle få gå vart de ville, och där de stannade, skulle kyrkan byggas. Nåja, det blev de eniga om. Men Tångabokäringen trodde hon skulle lura dem ändå. För det var ingen annan än hon, som hade ett par tvillingstutar, och dem erbjöd hon sig att släppa till. Hon var säker på, att stutarna skulle gå hem till Tångabo, när de fick gå som de ville.

Stutarna gingo i alla fall inte dit, utan de gingo till det stället, där Krogserefs kyrka nu ligger. Den platsen hette inte Krogseref då. Den hette Åkroken, för den ligger vid Vismereån, som kommer ifrån sjön Wismen.

När det så var beslutat, var kyrkan skulle stå, så blev den rika käringen i Tångabo rent rasande, så ilsken blev hon, för hon inte fick sin vilja fram, och på själva julafton gick hon och hängde sig. För att hon då äntligen skulle få komma dit hon ville, togo de och grovo ett förskräckligt stort hål i Halsebacke, där käringen ville ha kyrkan, och så togo de samma stutar och samma vagn, och körde liket upp till Halsebacke och vrocko ned både käringen och vagnen i det stora hålet.

De måtte ha fyllt igen graven dåligt, för där är ännu i dag en stor grop där. Och där spökar förskräckligt. Käringen har ingen ro. Värst är det för dem, som kommer körande på vägen där förbi. Lasset blir så tungt. Då finns det ingen annan råd än att hoppa av vagnen och gå fram och ta huvudlaget (hüelat) av hästen och titta genom det. Då får en se Halsebackakäringen. Då hoppar hon av vagnen.

Men den som hade varit utför henne en gång eller annars hade lite reda på såna saker, han sydde in vitalök i huelat. Sen var han fri för spöket.

Berättat av Alfred Larsson, Vessigebro, född 1861 i Krogseref

Uppptecknat av Joh Kalén år 1928

Vismhult

Sägenskyld uppsatt på platsen.

Öppedaingen

Ivar Bengtsson* i Eskhult berättar om när han var en liten pojke:

Jag skulle gå ett ärende till gamle Carlsson i Vismhult. Framför mig på vägen gick ett långt fruntimmer, svartklädd från topp till tå. Jag tänkte springa ifatt henne för att få sällskap, men hur jag än sprang kom jag aldrig närmare. Efter nästa vägkrök var hon borta. När jag kom fram till Vismhult, berättade jag för Carlsson om det besynnerliga fruntimret.

– Var det vid ledet vid den stora stenen, frågade Carlsson. Jo, det var det.

– Ja, det är de som sett henne där. Det är en öppedaing, sa Carlsson.

* Ivar Bengtsson, Eskhult, 1908–1999.

Uppgiftslämnare: Göran Gustafsson, Krogsred, 1926–2017. Upptecknare: Margareta Ljungström

Den huelösa käringen

Förutom den världsunika öppedaingen, har även en huvudlös käring synts till i omgivningarna. Precis där du nu står, har käringen en gång uppenbarat sig. Anette Ivarsson i Vismhult berättar:

Jag tror det var i kvällningen, farfar* kom körandes med häst och vagn. När han kom nere i backen här, såg han den huvudlösa käringen. Och huvudet... Undrar om hon inte bar huvudet under armen...

* Ivar Larsson, Vismhult, 1897–1997.

Uppgiftslämnare: Anette Ivarsson, upptecknare: Sara Ljungström

Fiske

Det var en gammal fiskare här, som sa, att om en ville ha tur med fiske, så skulle en kasta en slant i sjön. Den tog havsfrun vara på. Hon var så grann frammanför men rakt motsatt baktill.

Berättat av Gustav Karlsson, Vismhult, född 1857 i Krogsred

Upptecknat av Helmer Olsson 1939

Våkhult

Kistebackarna

Mellan Storegården och Våkhult fanns skatter, därför kallades backarna där för Kistebackarna. En gång var Gösta och Oskar där och grävde för att hitta en skatt.

Detta berättades av Ragnar Nilsson, Rya, 1907–1998. Uppgiftslämnare: Inger Mårtensson, Rya. Upptecknare: Sara Ljungström.

Yered

Sägenskyt uppsatt på platsen.

Herregålarna

Det har gått en sägen från generation till generation, att det funnits två ”herregålar” i Krogsredes socken! Den ena gården hette Greppered och ägaren hette Greppe, den andra gården hette Yered och dess ägare Yere. Man vet inte om dessa sägner äro sanna, inte heller ifrån vilken tidsepok de härstamma. Det kan tänkas att deras egendomar blivit skövlade och förstörda genom krig, eller genom någon farsot som kunnat utplåna så gott som alla människor på stora områden.

Uppgiftslämnare: Abel Johansson, Yered. Upptecknat vid sockenvandring i Yered söndagen den 26 maj 1961 av Alice Ljungström, Krogsred.

Möte med småfolket

Året var 1966. Jag körde bil och hade två medpassagerare. Det var på kvällen och det föll lätt regn, men det var inte dimmigt. När vi kom förbi Rya och efter Sjunnessons, stod det fyra små personer på högersidan om vägen. Kanske var de 60, 70, 80 centimeter långa och de var grovklädda. Strålkastarljuset gjorde att de skylde ansiktet med armarna för att inte bländas, jag minns deras blåa ögon. Jag frågade Leif, som satt i framsätet, om han såg, men han hade somnat.

Jag bar på denna berättelse i tio år, sa inte ett ljud till någon. Slutligen berättade jag för morsan om den besynnerliga upplevelsen, förr såg de mer sånt här. Jo, hon skrattade. Synd tyckte jag, att inte Leif hade sett det jag såg. Men då sa mamma: Är du säker på att han hade sett...

Uppgiftslämnare: Gunnar Karlsson, Allbäckshult. Upptecknare: Sara Ljungström.

Lusse

Vid lucia skulle allt som gick runt, som spinnrockar eller andra hjul, vara stilla. Morsan berättade, att en lucianatt stannade hjulen vid kraftverket i Lillån, Yered. Lusse hade satt sig där.

Uppgiftslämnare: Johnny Severinsson, Hönhult. Upptecknare: Sara Ljungström.

Tomten i Mellangården

Syskonen Severinsson i Mellangården skulle i kvällningen hämta hem kreaturen, som gick på bete i skogen. När de kom tillbaka räknade Sigurd* korna och upptäckte att det fattades en. Han gick då själv för att leta efter kon. Efter en stunds letande kom en liten grå farbror honom till mötes leandes den försvunna kon och överlämnade henne till Sigurd. Sedan försvann tomten.

Vid ett annat tillfälle kunde Sigurd se att en ko i ladugården var uppbunden på ett annat sätt än de andra korna. Det var en tomteknut.

* Sigurd Severinsson 1918–1956

Uppgiftslämnare: Lennart Claesson, Mellangården. Upptecknare Sara Ljungström.

Sjukdomsmagi: Stämna blod

Det fanns de, som kunde stämna blod. Kunde man få en sån till den, som hade skadat sig, så stämde han blon genast. Men om han bodde för långt borta, så kunde han göra det ändå, bara han fick veta namnet på den han skulle hjälpa.

Andreas på Hästaberg – Hästabjäern – han kunde den konsten, och det hade de för sig, att han gjorde inget annat än läste fadervår baklänges.

Berättat av Olander Olsson, Dungen, född 1843 i Rya, Krogsred

Upptecknat av Joh Kalén år 1928

Bums bortlagt

Anders i Hästaberg eller Hästabergen (hæstabjæen) som han mest fick heta brukte hålla tal vid begravningar och läsa fadervår och välsignelsen. Det vankades ju alltid frukost, innan man kom så långt som till bönera, så det hände nog, att Hästabjäern inte var riktigt spik nykter, när han skulle klara av sitt arbete.

En gång skötte han talet och fadervår rätt så bra men glömde välsignelsen. Då viskade Skrinne i Berg eller Bjæen (bjæen), som stod intill honom:

- Äst_e förbannater, Hästabjäre! Du glömdest ju välsignelsen.
- Va i hälvete vett_e¹, sa Hästabjäern. Dä ä bums bortlagt.

Sen blev det ordstäv: ”Dä ä bums bortlagt, sa Hästabjäern om välsignelsen.”

¹Vill du

Berättat av Alfred Larsson, Vessigebro, född 1861 i Krogsered

Upptecknat av Joh Kalén år 1928

Åparp

Om övertro kring ån

Mitt emot Maltkärr på andra sidan ån¹ låg några torp. Det som låg närmast vårt var Anna Johannas under Åparp². Vi brukade prata med henne tvärs över ån när vi t. ex var nere vid ån vid vårt tvättställe och sköljde tvätt. Hon hade en ko i en liten lagård som var ingrävd i åbackaslätten och när kon kalvade fick hon mer mjölk än hon kunde använda. Det var ju aldrig tal om att sälja mjölk på den tiden. Den skulle användas i det egna hushållet, men Anna Johanna ville väl ge en gengåva till oss som var stor familj och när hon hade mycket mjölk brukade hon hänga ut en vit trasa som tecken på att vi kunde komma och hämta.

Det var i allmänhet min bror Sven och jag som fick ro över med en spann och hämta mjölken. Innan vi fick ta den med oss doppade Anna Johanna först en sax i mjölken och sen gick hon fram till sin stora öppna spis, höll en spingesticka i elden och doppade därefter även den i mjölken. När det var gjort fick vi ta den med oss. Mjölken skulle ju föras över rinnande vatten och om den inte preparerades på det här sättet så skulle kon fått trollslaget och trollen dragit mjölken ur henne. Sådana här ceremonier till skydd mot onda makter var ännu på den tiden så naturliga att vi aldrig uppfattade dem som konstiga eller överkliga.

¹ Ån Åtran.

² Torpet Åkärr.

Uppgiftslämnare: Hulda Bresell, Gällared: en bok om kamp för överlevnad, 1982

Förbannelsen

Det var en tattarekärning som gick omkring och tiggde. I Åparp blev hon utslängd och illa behandlad. Så sa hon: ”I Åparp ska aldrig fattas stollar.”

Uppgiftslämnare: Göran Gustafsson, Krogsered, 1926–2017. Upptecknare: Margareta Ljungström.

Århult

Stickan i grädden

När jag en gång fick ”semkad grädde” med hem, som mamma skulle kärna smör av till dem, var det spännande. Innan jag skulle gå tände mormor en sticka i spisglöden och doppade i grädden – ”ifall du går över ett haraspår”, sa hon. Jag minns vad mamma sa när jag talade om det. ”Gjorde hon verkligen det...” och såg road ut.

Ur Gottfrida Ljungströms uppteckningar. Här kan göras jämförelse med mjölktransporten mellan Maltkärr och Åkärr över Ätran. Se Åparp, Om övertro kring ån från H. Bresells artikel i Gällared: en bok om kamp för överlevnad, 1982. Semkad = samlad.

En annan gång jag kom och hade en brödkaka med, tog morfar och skar ut tre trekantiga bitar i botten av den. Jag började fråga men fick knappast svar, blott att kon skulle ha dem. Inte fick jag gå med ut till Rölla när de gick dit. Efteråt fick jag höra att kon var ”modstulen”. Sjukdomen var darrighet i benen på grund av foderbrist under vårvintern. Botemedlet var då inga fel på annat än dess otillräcklighet, men att därtill förse kosvansen ”med en röd klut” var nog tämligen överflödigt.

Ur Gottfrida Ljungströms uppteckningar. Hennes mormor och morfar var Anders och Lotta Persson på Biten. Biten var ett litet ställe i Riddarhusets skog där de tidigare bott. När Gottfrida var liten bodde hennes morföräldrar på Övra Århult 2:1 Kullen. I kyrkböckerna kallas torpet Bengtstorp men i dagligt tal oftast kallat Biten just för att Anders och Lotta tidigare bott på Biten.

Exakt avskrivning av handskrivet material: Margareta Ljungström.

Årnakulla

Sägenskylt uppsatt på platsen.

Örnkullen - en avrättningsplats

Jag har hört om att det på kullen ovanför farfars* gård sedan gammalt skulle ha varit en avrättningsplats. Som barn hörde jag att namnet Årnakulla (Årnakulla som de äldre sa) eventuellt skulle härledas från örnkullen, som påstods vara samma kulle som galgplatsen.

Det som både Olle** och farfar Erik talade mycket om under min uppväxt var skatten på Grissle Tånge. Olle visade mig platsen ett flertal gånger men det är först i vuxen ålder jag inser att Grissle Tånge är belägen på en helt annan plats än den både Olle och Erik ansåg att den var. Platsen Olle visade mig var Bocköns östra udde ut mot ån till.

Patrick Glamsjö

* Erik Nilsson, Årnakulla, 1901–1985

** Olle Nilsson, Årnakulla, 1936–1986

Uppteckningen om Grissle Tånge finns att läsa på skylten i Barshult. På den ekonomiska kartan finns två platser markerade i närhet av varandra där det sägs finnas en skatt; Barshult och Gästis. Sägnerna har liknande innehåll.

Skatten i Årnakulla

Store-Anders i Årnakulla, Krogsered, som varit död sedan flera mansåldrar fick en gång i Årnakulla hage se en hel massa silvermynt ligga glimmande i solskenet. Han satte en käpp till märke på platsen och gick hem efter en säck att ta pengarna i. Men han kunde inte återfinna varken käppen eller skatten oaktat han väl kände till varenda tuva och sten i hagen.

John Larsson, ur anteckningar av J. A. Bresell, Silvagärde, Hallandsbygd 1967–1968

Skatten i Krogsjön

En söndagseftermiddag i oktober 1955 upptäckte Olle i Årnakulla ett unikt båtfynd vid Bockön i Krogsjön. Den välbehållna, urholkade båten var fyra meter lång och sex decimeter bred. Olle Nilsson berättar för tidningen, att han tänker utforska sanningshalten i den sägen, ”vilken förtäljer, att en skatt skulle ha blivit nedsänkt i Krogsjön på ungefär samma plats som båtfyndet gjordes.” Enligt sägnen lär danskarna under sina härjningar i trakten ha sänkt en kista med krigsbyten intill Bockön.

Källa: Artikeln Nytt båtfynd i Krogsred, Hallands Nyheter oktober 1955. Sammanfattning: Sara Ljungström

Ormar

Framme i byn Årnakulla – se, detta vårt ställe Dungen, hör till Årnakulla – finns en mad som de kallar Kroppedammet. Där var det för många år sen en orm, som var alldeles hiskeligt stor. Folk hade aldrig sett nånting liknande. Alla människor voro förskrämda för denne ormen, och värst var det när de skulle slå och ta in hö där på Kroppedammet. Ormen var så förskräckelig, så det var ingen som vågade försöka att slå ihjäl honom heller. Men så kom Muhler på Hällarp¹ dit en gång, för han for ju överallt och jagade, och han sköt ormen åt dem.

Om en slog miste på en orm, så att han kom undan med livet, så fick en passa sig sedan, för ormen vakade på en och ville hämnas så en kunde aldrig gå säker.

¹ Ryttmästaren Vilhelm Olof Georg Muhl, ägare av säteriet Hellerup i Ljungby sn, Faurås hd, känd såsom väldig jägare.

*Berättat av Olander Olsson, Dungen, född år 1843 i Rya, Krogsered
Upptecknat av Joh Kalén 1928*

Kloka

En gubbe, som hette Andreas och var hemma i Ugnhult i Drängsered, gick här mycket i min ungdom och botade sjuka kor. Han skulle alltid ha alpinnar, när han skulle bota en ko, och de pinnarna skulle vara tagna på en annans mark. Men jag kan inte minnas, vad han gjorde med desse pinnarna.

Vad Andreas gjorde med pinnarna, sedan han hade mixtrat med kreaturet, sa han. Jo, låt mig se, de skulle brännas upp. Det tror jag, de skulle brännas upp.

Dä va möe papisteri förr.

*Berättat av Olander Olsson, Dungen, född 1843 i Rya, Krogsered
Upptecknat av Joh Kalén år 1928*

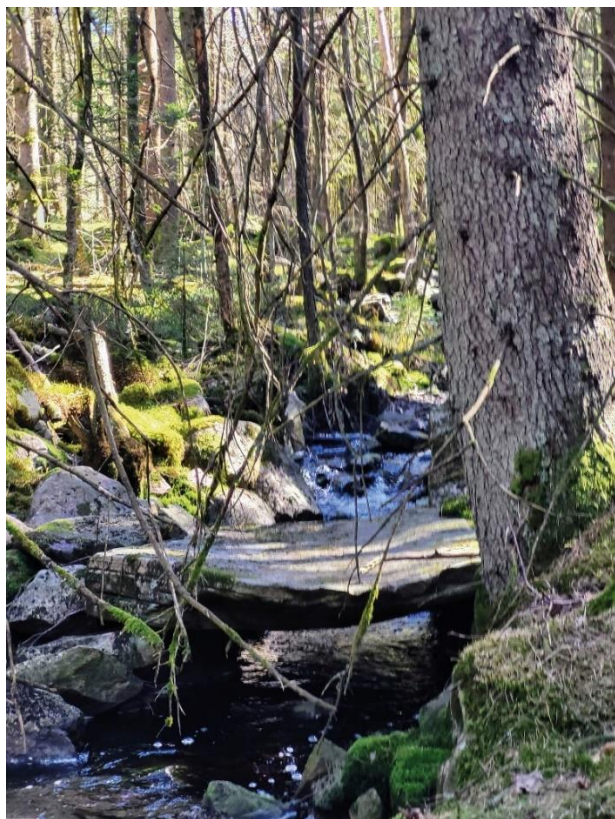
Älmhult

Sägenskyld uppsatt på platsen.

Löttestenen

På prästavägen mellan Älmhult och Skårås, ligger en stor sten över Gässeliabäcken. Det sägs att Olof*, som bodde i Älmhult, bar dit den för att det skulle bli lättare att gå över bäcken. Samme Olof bar även en stor salttunna från landsvägen hela vägen upp till Älmhult.

* Olof Svensson, 1780–1863. Uppgiftslämnare: Berit Bengtsson, Skårås, som hört detta berättas av sin mamma Syster Kristensson, född 1912. Löttesten: stor sten som lyftes vid kraftprov. Upptecknare: Sara Ljungström.

Foto: Berit Bengtsson, 2023

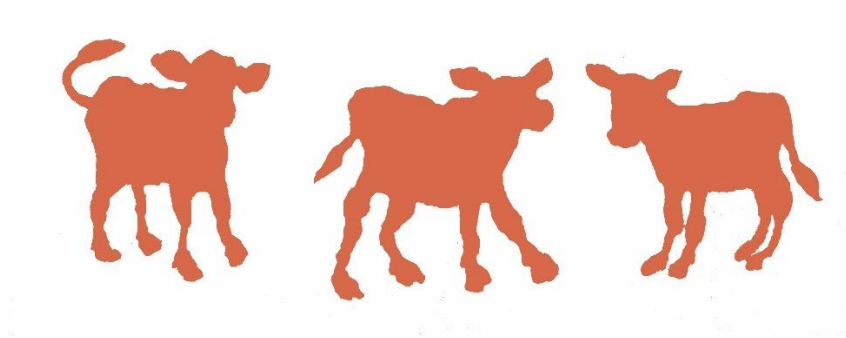

Elmhults bro

Mittför Elmhult går landsvägen över Lillån, som rinner i Ätran vid Vessige kyrkeby. Bron över Lillån kallas Elmhults bro (älmelta bro). Den ligger nära sydgränsen av Krogserefs sn. Vid den bron spökar det. Där har uppenbarat sig tre stycken flådda kalvar. Det har aldrig sports, att de gjort någon människa ont, men de ska se hemska ut.

Berättat av Alfred Larsson, Vessigebro, född 1861 i Krogserefs

Upptecknat av Joh Kalén år 1928

Spöken 1

När Johannes i Elmhult (ælmelt) var död, så talte de ju vid en snickare att göra kistan. När den var färdig, hade snickaren ett ärende och gick till Skårås (skåsa), och sen spridde han ut, att han hade sett Johannes i Elmhult, den döde, då i kvällningen. Detta talte han om för mig också, när jag träffade honom.

- Jag såg (saw) Johannes i Elmhult, sa han. Han geck te Skåsa, han mä.
- Hur såg han ut, sporde jag.
- Han såg ut som en stor hösäck.
- Då va_et inte Johannes i Elmelt, sa jag. Han såg aldrig ut på dä viset.

Berättat av August Johansson, Gudvarshult, född år 1851 i Krogserefs

Upptecknat av Joh Kalén 1928

Spöken 2

Nära vid Björbexered i Vessige sn, men ändå här i denna socknen, ligger en bro, som heter Elmhulta bro. Det var en gammal sägen, att där vid den bron där spökar det om nätterna. Jag har inte hört, varför det spökar där. Men jag har då gått där många gånger om mörka nätter och aldrig hört av något spökeri. Jo, en gång hörde jag ett förskräckligt gnällande. Men det var bara en Kindbo, som kom körande och hade ett osmort hjul på vagnen. Det var hela spöket.

Berättat av August Johansson, Gudvarshult, född år 1851 i Krogserefs

Upptecknat av Joh Kalén 1928

I syne

Det vill de ju påstå, att det finns sådana som äro i syne. Den där snickaren jag talade om, som såg Johannes i Elmhult spöka, han var också i syne. Sa han då själv. Han brukade se likfärder, och kunde räkna ut, vem det var som snart skulle dö.

Berättat av August Johansson, Gudvarshult, född 1851 i Krogserefs

Upptecknat av Joh Kalén år 1928

Varst

Det slog aldrig fel – och slår aldrig fel än den dag som i dag är – att inte en snickare, som sysslar med att göra likkistor, får på förhand veta, att han kommer att få bud om att göra en kista. Det får han reda på därigenom, att han hör hur det bullrar och slamrar i hans verktyg, som om de ville komma i användning. Sådant förebud kallas varst (vast)¹, varsel. Det var (är) mycket vanligt, att snickaren, då bud kommer att beställa kista, säger: ”Dä vesste ja förut, för ja hade varst då och då”.

¹ Denna egendomliga form av ordet varsel har jag hittills inte funnit någonstans, men alla mina meddelare i Krogsered ha använt den utan utfrågning. J.K.

Berättat av Anna-Sara Johansson, Gudvarshult, född 1842 i Burseryd. Till Krogsered 1864.
Upptecknat av Johan Kalén 1928.

Övrigt Krogsereds socken

Skrock

En torpargubbe hade en sjuk ko, som icke ville resa sig. Om detta fall yttrade gubben: ”Jag kan inte begripa vad det kan vara för sjuka, det kan inte vara hannivannet, för det har jag själv botat henne för och Lasse i Torbjörnhult har botat henne för skotet, så det kan det heller inte vara.” Kon var bristsjuk och undernärld och reste sig aldrig.

Hannivannet kan rättare uttryckas ”Hin i vattnet”, den potentaten kunde infinna sig både i djurens dricksvatten och i urinen.

Kreatur som ”vessleblåsts” skulle rökas, vilket tillgick så att man lade trasor i en skopa, tände eld på dem och höll under mulen på djuret.

Krogsered: en liten hallandssocken och dess historia / Sven H. Schough, 1959.

Hästkjuksen

Det talades om en kringvandrande knalle som försvann när han fick sitt nattlogi på en gård i Krogsered. En hästkjuks från Junkagård skulle köra vägen som gick förbi stället. Där tvärstannade hästen och gick inte att få ur fläcken. Man kan tänka sig en mördads ande.

Juli 2019

Svartkonst

Det var en gubbe i Krogsereds sn, som de kallte Ålätarn, ja, varför han hade fått det namnet, vet jag inte. Han kunde stämma blod, och han visste på förhand, vad de ville, när det kom någon och sökte honom. En gång kom det en karl och sökte denne Ålätarn, för det var en som hade huggit sig så illa, så han höll på att förblå. Och denne karlen sprang, så fort han orkade. Men när han kom så nära, så det var lönt att ropa på honom, så skrek Ålätarn, ”Du behöver inte springa så, för jag har allt hjälpt det.”

Uppgiftslämnare: Helena Karlsson, född 1852, upptecknare: Johan Kalén, 1929.

Helenas dotter, fru Neta Bengtsson, omkring 50 år, också född i Askome, hjälpte den gamla.

<http://www.isof.se/om-oss/kartor/sagenkartan.html#/record/636>

Necken

När jag var sjutton år, hade jag en dag varit i Lyngen i Okome och tagit städja och skulle flytta dit på hösten. Det var rätt sent på kvällen, när jag gick hem igen. Jag skulle ju över Ån (Ätran), det förstås, för den rinner ju mellan Askome och Okome. Då jag kom på bron över ån hörde jag necken spela. Men jag tordes inte ställa fötterna efter spelet, för då hade jag fått dansa tills jag dött. Jag trodde först, att det var Okome klockare, som hade gett sig ut med fiolen, men så fick jag veta sen, att han inte var hemma den kvällen. Så det var nog necken. Men jag tordes inte ställa fötterna efter spelet, fast det var svårt att låta bli. I Krogsereds sn var det slottöl en gång. På natten sen skulle det dansas. De hade en spelman, som hade lärt av necken. Frampå natten klämde han till med ”älvastreket”. Men det höll på att gå galet riktigt. Han kunde inte sluta spela och de andre kunde inte sluta dansa. De måste skära av ”stråkarna” på fiolen till slut, annars hade de dansat ihjäl sig.

Uppgiftslämnare: Helena Karlsson, född 1852, upptecknare: Johan Kalén, 1929.

Helenas dotter, fru Neta Bengtsson, omkring 50 år, också född i Askome, hjälpte den gamla.

<http://www.isof.se/om-oss/kartor/sagenkartan.html#/record/20>

Ingen platsangivelse, Krogsereds socken

Vattenväsen: Näcken

Näcken visade sig ofta i skepnad av en häst. Han bodde i sjöar. Men det var farligt att råka utför den hästen. Han försökte på alla vis att dra folk till sig i sjön, och sen voro de förlorade.

På ett ställe var det en 4–5 barn, som hade gått ner till en sjö och lekte där. Då kom det till dem en häst, som de inte kände igen. Han var blacket till färgen. Men han var inte rädd för barnen och inte arg heller. Barnen började klappa denne hästen, och till sist kröpo de upp på ryggen på honom. Men då rusade hästen rakt ner i sjön. Jag hågar inte, hur det gick, om alla drunknade, eller hur det blev med det.

*Berättat av Alfred Larsson, Vessigebro, född 1861 i Krogsared
Upptecknat av Johan Kalén år 1928*

Skogsväsen: Skogsfrun (sägen)

Det var en karl, som gick villen i skogen en höstkväll. Han var inte människa att komma till rätte utan bara gick och gick, tills han var rent uppgiven. Så fick han äntligen, sen det hade mörknat ner, se att det lyste på ett ställe långt bort i skogen, och då gick han åt det hållet, det var klart som korvspad.

När han kom fram, fick han se, att det lyste ur fönstret på en liten stuga, som låg mitt inne i håla skogen. Han gick in i stugan. Det var fint och rent och grant därinne. Där fanns en människa där, och det var en riktigt fin och vacker kvinna.

Karlen talte om, hur det hade gått för honom, att han var rent förvillader, och bad så hövligt, att han skulle få låna hus över natten.

- Ja, då kan la gå an, svarte fruntimret.

Karlen satte sig på bänken vid dörren och tackade så mycket. Han började titta sig omkring i stugan. Allt vad där var, så var det fint och trevligt, men där fanns inte mer än en sängplats. Då sa han:

- Då kanske blir besvärligt med liggplats.

- Å, du får ligga där, svarte hon och pekade på sängen.

- Men var skun I då ligga själver, sa karlen och hipade sig.

- Å, då blir la rå mä, tyckte hon. Ja kan ligga där mä.

Ja, så klädde då karlen av sig, för han var trötter, och han tyckte nog inte det skulle vara så rasande galet att få så rart sängalag heller. Men han var en snäller karl, och han var van att säga: ”I Jesse namm!”, när han lade sig. Och det gjorde han nu mä. När han satt i bare skjortan på sängastocken och skulle kasa ner med änden i sängen och sen slänga upp benen, så sa han: ”I Jesse namm!”

Men som han sa de orden, så försvann alltihop, bå det granna fruntimret och sängen och stugan, och han satt med röven i en vassplurr mellan två tuvor mitt i skogen.

Och så hörde han, hur skogsfrun hånskrattade så det gav eko i skogen.

snäller = from

*Berättat av Alfred Larsson, Vessigebro, född 1861 i Krogsared
Upptecknat av Johan Kalén år 1928*

Jättar

Jag har nån gång i min barndom hört en historia om en jätte, som hade en tös, som bar hem människor i förklädet. Men jag har rent glömt, hur det var så jag kan inte reda ut det.

*Berättat av Alfred Larsson, Vessigebro, född 1861 i Krogsared
Upptecknat av Joh Kalén år 1928*

Lyktgubbar

Jag har ju hört talas om lyktgubbar. De kallades helst tomtebloss (tåntablås) i våra bygder. Men det är inte nåt särskilt om dem. De sprang och lyste och blevo borta och lyste och blevo borta. Nån sägen om lyktgubbar har jag nog inte hört.

Berättat av Alfred Larsson, Vessigebro, född år 1861 i Krogsared. Upptecknat av Johan Kalén 1928.

Mjölkhare

Somliga hade mjölkharar. De sugade mjölk från korna och sen bar de hem den.

En mjölkhare kunde man göra själv. Det behövde två stickor, som skulle vara brända i båda ändarna, och så två solv. Detta skulle läggas ut en viss dag, så blev det en mjölkhare.

*Berättat av Olander Olsson, Dungen, född år 1843 i Rya, Krogsered
Upptecknat av Johan Kalén 1928*

Marsorm (masorm)

Marsorm det är en sådan orm, som har vaknat och visar sig ute så tidigt som i mars månad. Det var riktigt bra, om en kunde lyckas få tag i en marsorm. Den skulle en koka. Det skulle kulle vara bra att äta köttet, men jag har aldrig hört vad det skulle vara bra för. Spadet skulle också vara bra att ta vara på. Det var ett utmärkt medel mot en del kreaturssjukdomar.

*Berättat av Alfred Larsson, Vessigebro, född år 1861 i Krogsered
Upptecknat av Johan Kalén 1928*

Vitorm

Och så fanns det vitormen. Det var liksom själva visen för ett ormahie¹. Han var alldeles vit till färgen men inte mycket större än en vanlig orm.

Om man hade tur att få se vitormen, skulle man slicka marken, där han runnit fram. Då blev man klok, och sen visste man allting, även de hemligaste saker och sånt som en människa inte kan veta.

Men vitormen hade också den egenskapen, att det var det yppersta botemedel mot alla slags sjukdomar. Kunde någon lyckas döda en vitorm, så var det att bevara ormkroppen. Blev någon sjuk, behövdes det bara att han fick en liten, liten bit av ormköttet i sig, så blev han frisk genast.

Detta gäller även, om man lyckas finna ett skinn av vitormen. Han byter skinn, han som andra ormar, och det händer någon gång, att man kan hitta ett vitormsskinn. En liten bit av ett sånt skinn är också nog att bota vilken sjukdom som helst.

Jfr. kloka.

¹ Flock av ormar, som hade sin särskilda styrelse. Vitormen var kung i ormstaten.

*Berättat av Alfred Larsson, Vessigebro, född år 1861 i Krogsered
Upptecknat av Johan Kalén 1928*

Krokets-Anna-Britta

Det var en tattarkona, som strök omkring däruppe i Krogsered. Hon hette Anna-Britta. Sitt öknamn fick hon för hon levde tillsammans med en kältring, som var lite krokig och skack i kroppen och därför kallades Kroketen (den krokige). Sen gick hon ifrån Kroketen och följde en annan tattare, som de kallade Slanken eller Slanka-Kalle.

Denna Anna-Britta hade också rykte om sig att kunna trolla och bota sjukdomar. Det tyckte hon var bra, att folk trodde det om henne, och hon brukade alltid skryta själv, att hon kunde bota vad slags sjuka som helst.

”Se, jag har vitormaskinn”, sa hon.

Maran

Maran (màra) hon brukte rida hästarna om nätterna ibland. Och hade maran ridit hästarna, så stodo de alldeles genomsvettiga (swèta), när en kom åt stallen på morgonen.

Hon kunde rida folk med, sa de.

Nä, nåt medel att skrämma bort maran med har jag inte hört talas om.

*Berättat av Olander Olsson, Dungen, född 1843 i Rya, Krogsered
Upptecknat av Johan Kalén år 1928*

Maran

Maran var nåt trolltyg. Hon pinade folk och kreatur på det viset, att hon red dem, så att de hålllo på att kövas.

Av kreaturen var det särskilt hästarna som voro värst ute för maran. Ett bra skyddsmedel var det att skjuta en skata och hänga den över hästen. Eller hänga dit ett värahorn, som en först har brunsvett.

Väre = bagge

Berättat av Alfred Larsson, Vessigebro, född 1861 i Krogsered

Upptecknat av Johan Kalén år 1928

Varulvar

Sådana människor, som inte ha någon skugga, de äro varulvar.

Berättat av Alfred Larsson, Vessigebro, född 1861 i Krogsered

Upptecknat av Johan Kalén år 1928

Magi: Häxor

Det var en käring, som kunde så mycket, att hon aldrig behövde vara utan smör. När hon behövde nåt smör antingen för egen del eller för till att sälja, så tog hon bara kärnan med sig och gick ut till en nordrinnande bäck hon hade nära sin stuga och satte sig i bäcken¹ och kärnade. Där satt hon i bäcken och kärnade och så sa hon:

”All bonnens nötta

I mi bötta.”

Hon sankade rent okristeligt mycke smör.

¹ Olander sa verkligen: ”satte sig i bäcken”.

Berättat av Olander Olsson, Dungen, född 1843 i Rya, Krogsered

Upptecknat av Johan Kalén år 1928

Gastakram eller trollkram (gastakram, trölkram)

Det var en sjukdom, som kom häftigt med huvudvärk, kräkningar och illamående. Den gick vanligen över på ett par dagar. De trodde, att man fick den sjukan, om man var ute nattetid och mötte och blev kramad av en gast eller ett troll. Man kunde också få samma sjuka på dagen, ifall man hade oturen att ”råka på en òpedaing”, dvs. ett spöke, som varit ute på något äventyr om natten men råkat försinka sig, så att det inte hunnit tillbaka till kyrkogården, innan sol rann upp, då blev nämligen ett sådant spöke stående på samma fläck, tills solen gick ned igen. En òpedaing var naturligtvis osynlig, och därför kunde det lätt hända, att man gick rakt på honom, och då blev man sjuk på samma sätt, som om man blivit kramad av ett troll eller av en gast.

Hade man fått trollkram eller råkat på en òpedaing, så kunde sjukdomen lätt hävas. Ett sätt var att ”dra en kniv genom munnen”. Det skulle vara en kniv, med vilken åtminstone något djur blivit slaktat. Kniven skulle hållas så, att den sjuke liksom bet över den, och så att knivens rygg (somliga sade egg) vilade mot mungiporna, och i den ställningen skulle kniven dragas fram och tillbaka i riktning höger-vänster tre gånger. Det fick ju göras försiktigt, så att man inte skar sig fördärvad.

Ett annat sätt var att röka den sjuke med svavelstickor.

Berättat av Alfred Larsson, Vessigebro, född år 1861 i Krogsered

Upptecknat av Johan Kalén 1928

Dödas ben

För vissa sjukdomar skulle det vara bra att vidröra det sjuka stället med ett ben av en död människa. Det var inte farligt att hämta ett sådant ben från kyrkogården, om man bara högt sade ifrån, att man ville låna benet, och bad om tillåtelse och på samma gång lovade att återställa benet på bestämd tid. Men det var farligt om man glömde att bära tillbaka benet på den tid, som blivit bestämd. För då kom den döde varenda natt och spökade och förde ett fasligt liv, tills han fick sitt ben igen.

Berättat av Alfred Larsson, Vessigebro, född år 1861 i Krogsered

Upptecknat av Johan Kalén 1928

Lusse

Det var alltid riskabelt att söka mala en Lussenatt. Kvarnen krånglade alltid på något sätt, vanligen så att den tvärstannade och var omöjlig att få i gång igen, såvida mjölnaren inte kände till knepen.

Annars var det rätt så makligt att göra slut på det spökeriet. Man behövde bara släppa en brinnande sticka eller en eldglöd i vattnet i kvarnrännan ovanför kvarnhjulet, så kom hjulet genast i gång, och kvarnen gick som den skulle. Ett ändå säkrare sätt var att stöpa bly i kvarnrännan. Det förekom rätt ofta förr i världen, då man i vartenda hushåll fick själv stöpa de knappar som behövdes. Då var det inte ovanligt, att den som skulle vakta i kvarnen en natt och passa på mällden, tog med sig stöpdningarna för att ha något att göra.

En bonde satt i kvarnen en lussenatt. Han hade tagit med sig vad han behövde för att stöpa lite knappar under natten. Rätt som han satt där tvärstannade kvarnen. Bonden skulle just resa sig och se efter vad det var fråga om. Då stack där upp genom kvarngolvet ett förskräckligt fult ansikte. Bonden slog det smälta blyet han hade i stöpsleven rakt i synen på detta fula huvudet. Och det blev borta med detsamma. Och så rykte det till i hela kvarnen, och kvarnstenarna kom igång, och sen gick kvarnen med en sån fart, så bonden tordes inte bli där, för han var rädd att hela allt skulle raka ner.

Det var inte bara i kvarnarna, som det kunde vara ohälsigt Lussenatt.

En skomakare var borta och sydde. Bråttom hade han så nära jul och satt uppe till långt på nätterna. Även lussenatt och det var ändå det året en lördagsnatt till på köpet. Frampå natten stack där upp ett litet huvud genom stugugolvet rent bredvid skomakarn. Och det huvudet sa: Har_e n8stin sait ait s8det hùe? (Har du någonsin sett ett sådant huvud?).

Men skomakarn lät inte skrämna sig. Han fick tag i skomakarekniven och gjorde ett skärande och skar av detta huvudet jäms efter golvet, och så sa han: har_e n8stin sait sa váser kniv? (Har du någonsin sett så vass kniv?).

Om en liten stund stack ett huvud upp igen genom golvet och samma ord yttrades, och skomakarn skar av det med.

Men på morgonen, när skomakarn kom och skulle sätta sig vid skomakaretavlan, så blev han var, att han skurit av nosarna på ett par nya stövlar, som han just fått färdiga dan förut.

Berättat av Alfred Larsson, Vessigebro, född 1861 i Krogsered

Upptecknat av Johan Kalén år 1928

Spädbarn

Alltifrån första gången en tanade (tånade, lindade) ett barn och åtminstone tills barnet var döpt, skulle en ha vitalök i tanelistan (tånelesta)). Vitalök skyddade för all slags förtrollning och trolltyg och spökeri och alla sånna onda makter. Det var många äldre personer, som alltid hade vitalök i nån lomme lòm, ficka) eller insydd i kläderna.

En får aldrig vaggga tomme (sätta vaggan i rörelse, då barnet inte ligger där). Gör man det, så blir ungen kvalsovd och får svårt att somna.

Den första lilla skjortan ett barn första gången hade på sig skulle slängas i elden och helt brännas upp, när den togs av barnet. Det skulle skydda för onda makter.

På många andra sätt sökte man skydda ett nyfött barn för troll och annat otyg. Sålänge barnet var odöpt skulle ljus vara tänt varenda natt. Annars kunde barnet bli förbytt. Man ritade kors över alla dörrar. Somliga spikade gamla hästskor över dörrarna. Det skulle också vara bra. Det var också vanligt att sätta stål i alla trösklar. Helst skulle det vara stål av något eggjärn; sax, kniv e.d.

Berättat av Anna-Sara Johansson, Gudvarshult, född 1842 i Burseryd, till Krogsered 1864.

Upptecknat av Johan Kalén 1928.

Vattenväsen

En hel hoper små påka hade klivit upp på näcken, och då blev den längre och längre, och då sa en liten påk: "Kors i Jesse namn secket hors så långt!" Då ramlade de av, men de har trott, att han hade tagit dem med sig annars.

Berättat av Karl Bengtsson, f. i Krogsered 1872.

Upptecknat av Helmer Olsson 1939

SL: Det finns två Carl som föddes i Krogsered 1872, Gudvarshult och Långhult. Båda dog i späda ålder. Vet någon vem berättaren är?

Om någon kastade sitt vatten på ett ställe, där det fanns vätter, så fick han en sjukdom, som de kallade vätta.

Berättat av Aug. Karlsson, f. i Krogsered 1857. Upptecknat av Helmer Olsson 1939

Födelse och död

Ett barn, som föddes för tidigt och inte var fullgånget, kallades för humlagårdsgast. De brukade kasta allt avfall på humlagårdarna.

Då de skulle köra till kyrkogården med ett lik, så brukade de sjunga en psalm före avfärden, och den som tog upp psalmen kallade de vekastapräst. (Vekasten är lika med vedbacken.)

Lystes det för tre par samtidigt i kyrkan, så skulle det vara passligt att ta upp sjunkna kyrkklockor.

Berättat av Ernst Bengtsson, Skallekulla, f. i Krogsered 1882

Upptecknat av Helmer Olsson 1939

Inemot att en människa skulle dö, så började hundarna yla så förskräckligt, de skällde med utdraget ljud.

Berättat av Josefina Andersson, Hallsbo, Drängsered, född år 1875 i Krogsered

Upptecknat av Helmer Olsson 1939

Lucia

Lusse natt skulle de stänga kvarnarna åtminstone en timme, medan Lusse malde åt sig. Den natten var längst på hela året.

Berättat av August Andersson, Århult, f. i Gunnarp 1866 men vid två års ålder flyttade till Krogsered

Upptecknat av Helmer Olsson 1939

Hösthalvåret

Det var en viss dag på hösten, som var farlig, för om det blåste västan eller sunnan den dagen, så kom sjöjungfru och satte in sina kreatur i böndernas ladugård. Och skedde det, så blev det foderbrist, så de var alltid rädda för storm den dagen. Det var vid den tiden, då de tog in sina kreatur.

Berättat av Karl Bengtsson, född 1872 i Krogsered. Upptecknat av Helmer Olsson 1939.

Varsell Spökeri

För många år sedan, bad en knalle från Sjuhäradsbygden, en bonde i Krogsered om nattlogis. Knallen blev hänvisad till ladugården – det var sommar – i en lada som fanns halm. ”En knalle bör ha mynt”, tänkte bonden. Han beslöt att mörda knallen. Hvilket och skedde midnattes. Alla som har ärende förbi denna ladugården midnattes kan höra buller och gemmer samt stönanden inuti nämnda ladugård änskönt det är många år sedan mordet skedde!

Berättat av H Svensson född 1860 i Lunden, Krogsered. Upptecknat av OG Svensson år 1931.

Platser med lyktegubbar

Bäckhult

Det fanns lyktegubbar mot Bäckhult, vid kvarnen, berättade morfar, Algot Svensson, Yered, men även mor och far.

Uppgiftslämnare: Kjell Severinsson

Krogsered

Göran och Hjalmar körde med häst och packvagn från Tångabo på väg hem. Mitt för badplatsen vid Ljungsjön mot ån, såg de lyktegubbar. Det var vatten där eller träskmarker. Lyktegubbar fanns även

vid Lysegårdsmosse, men framför allt vid Grissle Tånge. Man kunde stå på gårdsplanen på Gästis och se dem.

Ett annat fenomen var lysmaskar som kunde lysa i vägdikena. Syntes bara som en liten glöd, som fanns i baken på lysmasken.

Uppgiftslämnare: Göran Gustafsson, Krogsered, 1926–2017. Upptecknare: Margareta Ljungström

Kullen

Kullen i Århult.

Uppgiftslämnare: Ingegerd Dock

Skårås

Farfar varnade för lyktegubbar vid Bullsängen i Skårås.

Uppgiftslämnare: Sven-Olof Kristensson

Yered

Lyktegubbar sågs på Skräddarhuset. Det berättade morfar, Algot Svensson i Yered, men även mor och far.

Uppgiftslämnare: Johnny Severinsson

Vid sockengränsen, Askome socken

Skogsväsen

Min farfar var ute i skogen i Askome och högg stavar till tunnor, och då kom det ett fruntimmer, som var så vackert frammantill. Han visste sig ingen råd att bli av med henne annat än att kasta en eldbrand efter henne, och då försvann hon, men det blev ett brak, som om hele skogen skulle dråsat omkull.

Om de hade gått vilse i skogen, så skulle de vränga ett plagg, de hade på sig.

Berättat av Karl Bengtsson, f. i Krogsered 1872.

Upptecknat av Helmer Olsson 1939

Spökeri

På gränsen mellan Krogsereds och Vessige socknar ligger ett litet torp som kallas Tornet. Det ligger på ett högt berg och i en riktig ödemark. Där bodde för 30, 40 år sedan "Lönne"-Lars och hans hustru Petternilla. Det var ett underligt folk. De levde alldeles ensamma utan umgänge med andra människor. Det påstods, att han kunde trolla, och många trodde fullt och fast på det. Gumman kunde bota skiver och gubben tandvärk.

Efter deras död stod torpet öde i många år, för det fanns inte någon, som ville bo där. Men nu kom där en man från Amerika, som hette Bengt. Han och hans hustru Stina köpte torpet och flyttade dit. Man sade honom att det inte bleve roligt att bo där. Men han svarade, att han varit så pass ute i världen, att han inte trodde på spöken.

Allt gick som det skulle, till hösten kom. Då skulle Bengt ha slätterhjälp. Han fick tre karlar nere från byn. Men de fingo inte slaget upp, utan Bengt ville, att de skulle hjälpa honom dagen därpå också och stanna där över natten. Men nu hade de inte plats inne, utan slätterkarlarna skulle ligga på logen. De lade sig, men kunde inte somna. Då det led mot midnatt kunde de inte härda ut längre, för nu tassade Lönne-Lars och Petternilla omkring i ladugården. En sådan spöknatt hade de aldrig varit med om förr. Nästan skrämnda från vettet foro de upp, slog upp logdörren och ut på gården. Men där kunde de inte stanna, och mitt i natten gävo de sig till att springa mot byn. De stannade vid närmaste gård, och då var klockan ett på natten.

Då Bengt steg upp på morgonen och gick ut, stodo logdörrarna på vid gavel, och en bastant grind, som stått stängd över vägen, var nedriven. Men sina slätterkarlar kunde han inte finna. Han kunde inte begripa, hur det var fatt, och han fick inte klarhet i saken, innan folk från byn talade om det. Men han bara svor på dem och sade, att han inte trodde på det. Men han kunde i alla fall inte hjälpa att han kände sig kuslig till mods ibland om kvällarna.

Det hade lidit fram mot senhösten med dess mörka nätter. Bengt skulle sälja en ko på Falkenbergs marknad. Men då var han tvungen att leda halvvägs på kvällen för att komma fram i tid om morgonen.

Stina blev tvungen att vara ensam om natten. Hon var inte rädd men tyckte likväl inte, att det var roligt att vara ensam så långt från folk.

Bengt gick på eftermiddagen och Stina tog itu med sysslorna i ladugården, bar in ved, och då hon skött om allt och lagat kvällsmat, var klockan redan tio. Hon satte sig att läsa aftonbönen, men hon hade inte suttit länge då hanen gol. Att hanen gol efter mörkrets inbrott, det ansågs som ett olycksbringande tecken. Ännu ett galande och åter ett. Då knackade det på fönstret. Stina såg genast ditåt. Men den synen skulle hon aldrig glömma. Lönne-Lars tryckte sitt skäggiga ansikte intill rutan. Återigen hörde hon hanen gala. Återigen knackade det, men på fönstret mittemot. Hon vände sig om alldeles hjärtskrämd, och där såg hon Petternillas fula ansikte. Nu sjönk hon vettlös ned på golvet. Hur länge hon låg så eller vad som sedan hände, visste hon inte själv. Men så fort Bengt kom hem, var det hon, som sade ifrån att hon inte ämnade stanna där längre. Så talade hon om allt för honom, och så fort de fingo skaffat sig ett annat ställe, blev Tornet öde igen, och sedan har ingen vågat bo där, utan husen har fått förfalla.

Upptecknat av Carl Malcus Johansson, Månsabo, Krogsered, Halland, född 1897; berättat av mormodern (1829–1915).

Vid sockengränsen, Drängsereds socken

Hönhult

I Hönhult, som gränsar till Krogsered, finns en jättasten. Det var när Drängsereds kyrkklockor ljöd, som en jätte kastade denna sten, som inte nådde riktigt ända fram.

Uppgiftslämnare: Johnny Severinsson, Hönhult

Spöken

Osaliga andar troddes irra omkring på jorden i skepnad av ”gastar”. En person som blev plötsligt illamående, troddes ha råkat ut för en sådan, och sades då vara gastkramad. Gastarna tåla ej solen så att om en gast överraskas ute vid soluppgången får han stanna kvar på platsen i samma ställning till dess solen går ner, han kallas då ”uppdag”.

Vid Axets såg i Drängsered troddes spöka, sålunda berättade Evert Eliasson, 80 år, att i hans barndom det hände ett folk ej kunde komma fram på vägen där, varjämte hänskratt hördes inifrån skogen. För ett tjugotal år sedan skall en vit häst ha visat sig här och hindrat folk att komma fram.
Berättat av Nils Carlson, född i Abild. Upptecknat av Johan Bengtsson år 1927.

Magi: förgöring Kloka

Vi hade en komminister här i pastoratet, som hette Nessin. Han bodde ju i Elmö i Drängsered, som alla våra komministrar gör. Vi har ingen präst i Krogsered.

Denne Nessin blev förgjorder av Bölen. Det var så, att prästen manade till sig och gifte sig med en flicka, som skulle haft en annan. Den karlen, som blev sviken av flickan, han gick till Bölen och hov i honom en bra kladd pengar, för han skulle förgöra prästen. Och det gjorde han.

Prästen började suppa, och det blev allt värre och värre, och så fick han varning och till slut blev han avsatt och blev en stackare¹ och gick omkring och höll skole.

¹ Fattighjon.

*Berättat av Olander Olsson, Dungen, född 1843 i Rya, Krogsered
Upptecknat av Johan Kalén år 1928*

Varp

Jag vet inte om något varp i Krogsered. Men i grannsocknen Drängsered känner jag ett. Det ligger vid vägen mellan Ramsared och Gångarebo, lite närmare Ramsared. Där skall en gång en som var förridare i ett bröllopståg ha ridit ihjäl sig. Var och en, som färdades därförbi skulle kasta en pinne eller en sten på högen. Och det var inte många, som tordes låta bli det.

*Berättat av Alfred Larsson, Vessigebro, född 1861 i Krogsered
Upptecknat av Johan Kalén år 1928*

Elias på Ryen i Drängsered var säker med att ställa fram tjuvgods. En bror till min morfar var med honom en gång på en expedition till Drängsereds kyrktorn, för det var i själva tornet det skulle ske. Jag minns inte, vad han skulle ställa fram den gången, men det var en med, som tyckte, att han kunde passa på att ställa fram mer än det egentligen var frågan om den gången. ”Tomma päer mä”, sa han. Det var ett ställe det hade kommit bort potatis. Men det fick inte pratas i tornet, så när detta var sagt, rådde Elias inte med det andra heller.

Berättat av Ernst Bengtsson, Skallekulla, f. i Krogsred 1882

Upptecknat av Helmer Olsson 1939

Vid sockengränsen, Gunnarps socken

Skatt

Vid Svanshult i Gunnarps sn ligger en rätt bra stor sjö. Den kallas Svanshulta sjö (swänselta sjø). Sjön ligger så, att Krogsreds sn har med av den.

Mitt i den sjön finns en stor kista full med silverpengar. Hur den har kommit i sjön, vet jag inte. Men den ligger där. Ovanpå kistan ligger en stor, vitfläckig hund, som skall vakta pengarna. Det har heller inte lyckats för nån hittills att komma åt kistan eller pengarna.

Berättat av Alfred Larsson, Vessigebro, född 1861 i Krogsred

Upptecknat av Joanh Kalén år 1928

Jättegyta

Jag tror inte vi ha någon jättegyta i Krogsred heller. Men det känner jag till från Gunnarp. Där finns flera stycken på ett ställe vid Joarsbo just på gränse mellan Halland och Västergötland. Berget med desse jättegytorna kallas Stenkittla bergen.¹

¹ Jfr. Kalén, Hall. Gränsmärken, sid. 149.

Berättat av Alfred Larsson, Vessigebro, född 1861 i Krogsred

Upptecknat av Johan Kalén år 1928

Vättrar. (Underjordiska.)

Vättrar bodde under jorden. Uppe i Gunnarp bodde en käring, som de kallade Mus-Inger i en stuga vid Svanshult och hon botade vättra på en karl, som var alldeles förvurken. Hon skar upp en liten torva vid en bäck och hade en hoper signerier för sig och sa till vättrarna, att de skulle låta honom vara. Men han blev aldrig bra.

Det var en som hade byggt, och så bodde det underjordiskt folk under, och så kom det en upp och sa, att han skulle flytta laggårn, för kreaturen pessa på deras matbord. Och han gjorde't allt mä.

Berättat av Karl Bengtsson, f. i Krogsred 1872.

Upptecknat av Helmer Olsson 1939

Vid sockengränsen, Sandviks socken

Prästen i Sandvik

Alla präster, som hade studerat vid Witterbergiska skolan i Tyskland, voro ”kloka” och kunde mer än andra, om de bara ville. Det fanns en sån präst i Sandvik¹, talte de gamla om. Han skall särskilt ha varit svår till att ställa tillrätta stulet gods.

I Fegen² drevo de förr i världen – så väl som nu – betydligt fiske och hade rätt stora och dyrbara vadar (væer) och nät. Så var där en sådan fiskare, som blev av med allihop sina vadar en natt. Det var en tjuv som behövde dem. Ägaren sporde och letade men kunde inte få nån spaning på sina doningar eller grunda ut vem som hade tatt dem.

Då gick han till prästen i Sandvik och bad om hjälp.

- Ja, sa prästen, gack te Sandviks körka om söndag, så kanske du får se, vem som har stulet dina vaer, sa han.

Han, som hade blivit av med vadarna gick naturligtvis till kyrkan. När de böjde sig ner i bänkarna och läste fadervår, så kom där en karl in i kyrkan och bar på en stor börda fiskevadar. Som vanligt stod där ju flera stycken bänkdörrar öppna, och pekade rätt ut i gången. Tjuven kunde inte komma förbi med sin stora börda utan stötte emot här och var.

Dä va då tusan djävla, va här ä buskit, sa han högt.

Så pass kunde prästen, så han hade tvingat tjuven att gå genom kyrkan, fast han trodde att han gick genom skogen.

Men det blev dyra buskar att stöta emot.

¹ Sandvik är en sn i Småland, vid den stora sjön Fegen. Den gränsar till Gunnarps sn i Hall. Och det är blott en mycket smal remsa, som skiljer den fr. Krogsreds sn.

² Fegen åsyftar här en bebyggelse – numera stationssamhälle – som har gamla anor. Den ligger i Gunnarps sn. vid södra ändan av sjön Fegen.

Berättat av Alfred Larsson, Vessigebro, född 1861 i Krogsred

Upptecknat av Johan Kalén år 1928

Vid sockengränsen, Torups socken

De prästerna, som hade gått igenom skolan i Vittenberg, kunde mer än andra. Det fanns en sådan präst i Torup, och han hette Åberg. Så var det en som hade förskrivit sig till den onde, och när kontraktet var ute, så kom Gamlefar och låg under bordet i skepnad som en hund, och då skickade de efter prosten Johansson i Torup, men han sa, att han inte kunde göra något, och skickade Åberg i stället. Åberg gick dit och läste bort honom. ”Mitt förstånd det tar du, men själen slipper du”, sa han. Men efter den dagen var han konstig, och han stod aldrig mer i en predikstol.

Berättat av Ernst Bengtsson, Skallekulla, f. i Krogsred 1882

Upptecknat av Helmer Olsson 1939

Vid sockengränsen, Vessige socken

Björbexered

Vid Björbexered i Vessige socken finns i en klippa vid landsvägen in hugget sex bokstäver med ett kors vid sidan. Vad dessa initialer betyder har ingen kunnat tyda. En spegelskrift har lärda män hållit före. Kvar står dock en sägen, som gått från fäder sen urminnes tid, och enligt denna sägen har här timat en tragedi.

På 1700-talet och under en del av 1800-talet gick den dåvarande färdvägen uppe på krönet av en klippa alldeles invid gården Björbexered. År 1823 lades en ny väg på en berghylla, så att stigningen inte blev så brant. År 1953 sprängdes berget helt bort, så att den nya vägen blev helt plan utan stigning. Vägförvaltningen som utförde detta tillvaratog och sammansatte bitarna till den gamla inskriften och den finns nu att beskåda vid sidan av vägen.

Märkena efter den urgamla färd- och härvägen finns dock kvar. Stupet vid sidan av dåvarande väg var omkring femtio meter. Här förtäljer en sägen att Hennes nåd av Bjerrome förolyckades i det att hästarna av någon anledning blev skrämde och kom för nära stupet, så att Hennes nåd, sannolikt av högre börd, här så tragiskt fick sin död.

Per Johansson, Hallandsbygd 1974–1975

Spökkullen. Sjukdoms- och dödsväsen

Min mormor berättade också att när hon var aderton år, tjänade hon i Björbexered. Hon fick ibland vara dräng med. Så en eftermiddag blev hon befalld att köra den en halv mil långa vägen till kvarnen.

Då hon kom dit, kunde mjölnaren inte mala genast, utan hon fick vänta både länge och väl. När hon äntligen blev färdig, var klockan tio på kvällen och det var alldeles mörkt. Mjölnaren ville låna henne en lykta, men hon menade, att hon snart skulle vara hemma, för släden gled lätt över den nyfallna snön.

Då hon kört ungefär halvvägs till ”Spökkullen”, en hög och rund kulle med en liten plåtå på toppen, hörde hon plötsligt tunga järnkedjor rassla över vägen men kunde ingenting se. Men rätt som hon var

mitt för kullen, stupade hästen och kunde inte förmås att resa sig, fast hon ropade och skrek. Hon sade, att hon aldrig varit så rädd, som hon nu blev, för då hon tittade upp, såg hon en hög varelse, som rörde sig mot kullen. Framtill såg hon ut som en vacker jungfru men på ryggen som ett baktråg. Mormor var nästan lam av skrämsel. Hon bara stirrade på skepnaden, och ju närmare den kom mot kullen dess mindre blev den. Och i ett nu försvann den, och i samma ögonblick flög hästen upp och satte av i vilt galopp mot hemmet.

När mormor så kört en bit, hörde hon ett flåsande vid sidan. Hon vände sig om och fick då till sin förskräckelse se en stor so springa bredvid släden. Soen hade liksom en eldkvast i munnen. Och hur fort det än gick, blev hon inte efter.

Men nu hade hon inte långt hem, och det var väl, för hästen var alldeles uttröttad. Mormor fick genast gå till sängs, men om morgonen orkade hon inte upp. Hon blev mycket sjuk och yrade hela dagen. Hon sade, att hon var i Spökkullen och hon såg, huru trollen kastade en gammal gumma på en stor eld, och ropade på hjälp, för trollen ville ta fast på henne också.

Berättat av mormodern, född 1829

(SL: Johanna Magnusdotter, född i Långaryd, gift 1864 med Aron Bengtsson, Månsabo.)

Upptecknat av Carl Malcus Johansson, 1927

Hukered

I Hukered ville inte katterna stanna och de hade aldrig några morrhår. Det är nämligen så, att småfolket rycker morrhår.

Uppgiftslämnare: Gunnar Karlsson

Hukeredstränge

Vid gården Hukered i Vessige sn går stora vägen uppför en liten stenig backe. Där är vägen både smal och krokig, och så blir det trångt och svårt att komma fram där, och så har stället fått namnet Hukeredstränge.

Där spökar, där vid Hukeredstränge. Folk har hört att spätt barn gråta och jämra sig där. Och det märkvärdiga är, att det spökeriet är inte äldre, än att en mycket väl har reda på, när det började.

Det var en tös ifrån Krogsered, som hade tagit tjänst som piga nere i Abild sn. Det gick galet för henne, så att hon blev tjock. När hon förstod, att hon inte hade långt igen, rymde hon ur tjänsten och gick hem till Krogsered. Men hon hann inte längre än till Hukeredstränge. Där födde hon barnet om natten och mördade det och stack in det lilla liket under en alerot i bäcken där vid vägen.

Men det blev snart upptäckt. Prästen i Abild skrev till vår kyrkoherde och sa, att man hade misstänkt, att hon var havande. Så blev det läkarundersökning. Och då erkände pigan allt, och så fick hon följa med och visa, var hon hade gömt liket. Min far var sexman i Krogsered då, så han var med, när de hittade barnet. Det är sant vartenda ord.

Tösen fick sju års spinnhus för sitt brott. Och alltsen spökar detta barnet vid Hukeredstränge.

Berättat av Alfred Larsson, Vessigebro, född år 1861 i Krogsered

Upptecknat av Johan Kalén 1928

Historiska sägner

1.

I den lilla egendomliga men vackra Sjönevadssjön finns en ö. På den ön låg i forna tider ett starkt slott, som har namnet Sjönevadsborg (scønæwathsburgh i Waldemar den II:s jordebog av år 1231).

Ännu i dag lever den sägen bland ortens folk, att en underjordisk gång, som fört under sjöns botten, förenat borgen med en från fastlandet i söder mot ön utskjutande udde.

2.

Det var en fogde, som var så orättfärdig och svår, att folket till slut reste sig och ville fördriva honom.

Då tog han och byggde Skönevadsborg och sen försvarade han sig där, så att de orkade inte driva bort

honom. Hans fiender försökte ta borgen och på det viset komma åt fogden. Men det gick inte. Då började de bygga en stenbro över till ön, där han hade byggt sin fästning. Det gick bra till en början, för sjön var inte så djup närmast det södra landet. Men när de kommo ett stycke ut, blev det djupare och djupare, och till sist träffade de på en ränna som var så djup, att de inte orkade fylla den, hur mycket sten de vräkte dit. Så fick det vara och fogden satt kvar på sin borg. Men stenbryggan kan man se än i dag ett långt stycke utåt i sjön.

Berättat av Alfred Larsson, Vessigebro, född 1861 i Krogsred

Upptecknat av Johan Kalén år 1928